

A BUSZMEGÁLLÓ

KOMIKUS LÍRAI ÉLETKÉP EGY FELVONÁSBAN

A szerző javaslatai a darab előadásához:

1. Ez a mű kísérlet egy többszólamú színdarab megalkotására. A darabban néha két-három, sőt hét szereplő is egyszerre beszél. Olykor pedig párbeszéddek hangzanak fel mintegy több szólamban. A jelenlegi kiadói-nyomatási megkötöttségek miatt nem alkalmazhattam a szimfonikus zene több szólamra vonatkozó kottázásának módszerét, s így némiképp megnehezítettem az olvasó dolgát. Szerencsére azonban a darabokat játszani szokták, így ez a csekély kényelmetlenség mindössze annyit jelez, hogy a szerző a színpadi megjelenítés módjait óhajtotta gazdagítani.

2. Akár a szimfóniában, itt sem szól minden szólam egyenlő hangerővel. A főmotívumot harmóniak és variációk színesítik. Máskülönben ugyanis a mellékmotívum a főmotívum fölé kerekedhetnék. A rendező természetesen saját elképzelése szerint itt különféle megoldásokat alkalmazhat.

3. A dráma, lévén ugyancsak időbeli művészet, nyugodtan kölcsönveheti a különböző zenei formákat. Ez a mű a szokásos ibseni dramaturgia elvei helyett olykor a szonáta vagy a rondó építkezési formáit alkalmazza. A legjobb, ha a rendező a megfelelő részletekkel úgy bánik, mint a karmester, s figyelmét mindenekelőtt a darab egészének hangulatváltozására összpontosítja.

4. A hangeffektusoknak, természetesen a zenét is beleértve, nem szabad közvetlenül magyarázó jellegűeknek lenniük. Ebben a darabban a hangeffektusok a cselekménnyel szorosan összefüggenek, többnyire szimmetrikusak vele. Vagy a cselekménnyel harmonikus egységben jelennek meg, vagy annak diszharmonikus ellenpontját képezik. Ily módon a hangeffektusok önálló szerephez jutnak, mintegy dialógust folytatnak a szereplőkkel, sőt a közönséggel is. Ezért, ha lehetőség nyílik arra, hogy a darabhoz kísérőzenét írassunk, a Hallgatag férfi muzsikáját egy főmotívumból és annak variációiból kell összeállítani.

5. A drámaiság és a líraiság a hagyományos színjátszásban ikertestvérek. Ez a darab kísérlet a mai dráma és a mai költészet összeolvasztására. Jó lenne, ha a színészek egyszersmind a költőiség természetes megjelenítésére is törekednének.

6. A darab előadása során nem kell a részletek hűséges festegetésére törekedni; fontosabb a művészi absztrakció, vagy az, amit „a belső lényeg ábrázolásának” nevezhetünk. Ehhez példaként szolgálhatnak a hagyományos színjátszásnak a szellem, a gon-

dolat megjelenítését célzó olyan alakításai, mint Mej Lan-fangé a *Kuj-fej lerészegedésében* vagy Csou Hszing-fangé a *Hszü Ce a várba menekülésben*. Ám természetesen a modern ember viselkedését kell a színészeknek közel hozniuk, lehetőleg kerülve a színpadi túlzás módszereit.

7. A darab egyesíteni igyekszik a statikus és a dinamikus formákat. A szereplők mozgatása esetén világos mozgásformákra törekszik, amikor azonban nincs mozgási utasítás, szinte teljesen mozdulatlan, életképszerű beállítás szükséges, csak szavakkal történő közlés.

8. A szereplők beszédének értelme néha teljesen világos, néha viszont nem olyan nyilvánvaló, hogy mit akarnak mondani, szavaik nem mindig elégségesek gondolataik kifejezésére; ilyenkor csak a beszéd kedvéért beszélnek. Épp az történik, ami azzal az emberrel, aki a buszra vár: csak várakozik, de már régen elfelejtette, hogy mire. Ettől kapnak a darab figurái némiképp komikus megvilágítást. A szereplők ilyesfajta szövegei esetében nem is kell törekednünk rá, hogy mindenáron világossá tegyük őket.

9. A darab arra való, hogy kamaraszínházban, előadóteremben vagy szabadtéren mutassák be. Ha dobozszínházban adják elő, célszerű a játékteret meghosszabbítani, de nem kell különösebb színpadi mélységre törekedni.

Javaslataim csupán megfontolás tárgyát képezik.

SZIN: külterületi autóbusszmegálló

SZEREPLŐK

HALLGATAG FÉRFI (középkorú)

ÖREGAPÓ (hatvanas)

LÁNY (huszonnyolc éves)

FARAGATLAN FICKÓ (tizenkilenc éves)

SZEMÜVEGES (harmincéves)

CSALÁDANYA (negyvenéves)

MESTER (negyvenöt éves)

MA ÜZLETVEZETŐ (ötvenéves)

A megadott életkor a szereplők első színpadi megjelenésére vonatkozik

A színpad közepén buszmegálló-tábla. Évek óta szél fújja, eső veri, felirata nehezen kivehető. A tábla mellett vaskorlátok, a várakozók a korlátok között állnak sorban.

A terelőkoriát kereszt alakú, mind a négy rúdja különböző hosszúságú. Van ebben valami jelképes: talán csak keresztút, talán az élet útjainak valamiféle kereszteződése, vagy a szereplők életének egyik állomása ez. A szereplők a színpad bármely oldaláról színre léphetnek.

Hallgató férfi oldaltáskával érkezik. Megáll, várakozik a buszra. Jön Öregapó, üres kézzel.

ÖREGAPÓ Már elment a busz?

Hallgatag férfi bólogat.

ÖREGAPÓ A városba készül?

Hallgatag férfi bólínt.

ÖREGAPÓ Aki szombat délután akar bejutni a városba, annak korán kell útnak indulnia. Ha vége a munkaidőnek, nem jutsz fel a buszra, olyan teli van.

Hallgatag férfi arcán halvány mosoly jelenik meg.

ÖREGAPÓ (*hátranéz*) Nyoma sincsen. Ilyenkor szombat délután mindenki a városba igyekszik, a busz meg egyre ritkábban jár. Aki kicsit is késik, könnyen kifoghatja a csúcsforgalmat, vagy hogy mondják! Mindenki ilyenkor hagyja abba a munkát. Egyetlen szempillantás alatt olyan csődület támad, hogy csak nézi az ember. Veszettül tülekednek, mint aki megháborodott. Magában bizonyára van még szusz az ilyesmihez. Az én koromban nem futja már semmire. Eléjük vágtam. Ilyenkor még azok sem indulnak el, akik korábban lépnek le. Még délutáni álomra sem mertem lehajtani a fejemet. (*Megkönnyebbülten sóhajt, aztán ásít.*) Ha nem lenne ma este halaszthatatlan dolgom a városban, semmi pénzért sem kockáztatnám ezt a csúcsforgalmat. (*Előkotortja a cigarettáját.*) Dohányzik? (*Hallgatag férfi a fejét ingatja.*) Annak van igaza, aki nem bagózik. Nem elég, hogy még fizetünk is a légszűrőért, igazán jó színivalóhoz hozzá sem jut az ember. Itt van példának okáért a Főkapu. Akkora sor áll érte, hogy lelóg egészen az úttestre. Még meg is tekeredik néhányszor. Egy ember csak két dobozzal kap. Amikor végre rád kerülne a sor, a trafikos félrefordítja a pofáját, és faképnél hagy. Hiába kérded, még csak válaszra sem méltat. S még erre merik azt mondani: „A vásárlók szolgálatában állunk!” Én mondom, tiszta képmutatás az egész! Ez a Főkapu valójában. mind a hátsó kapun távozik. Úgy van ez, mint itt a busszal. Te szép rendben vársz a sorodra, ő meg előrefurakszik, int egyet a sofőrnek, azzal már nyílik is az első ajtó. Protekciósok egytől egyig: „Az utasok szolgálatában állunk?” vágja az orrod előtt az ajtót. Még erre mondják: „Az utasok szolgálatában állunk?” Az ember csak áll és bámul. Láthatja mindenki, nincsen itt rend! (*Oldalt néz a színpadon.*) Vigyázzon, jön valaki. Álljon előre, én majd maga mögé állok, ha jön a busz, úgylis felborul itt minden. Aki bírja, marja. Az erősebbnek, a gyorsabbnak jut az ülőhely. Manapság ez a divat!

Hallgatag férfi arcán halvány mosoly jelenik meg. Jön a lány, kezében kis táska. Valamivel távolabb megáll. Faragatlan fickó egyetlen ugrással a korlátot terem, a dzsekije zsebéből kivesz egy filteres cigarettát, gázöngyűjtővel rágyújt.

ÖREGAPÓ (*Hallgatag férjhez*) Nézze csak, nem megmondtam, hogy ez ma a divat?

FARAGATLAN FICKÓ Milyen időközönként járnak a buszok?

ÖREGAPÓ (*rosszindulatúan*) Menjen az autóbuszvállalathoz, tőlük kérdezze meg.

Hallgatag férfi egyetértése jeléül megkocogtatja a korlátot.

FARAGATLAN FICKÓ Mióta várnak?

Öregapó úgy tesz, mintha nem hallaná.

FARAGATLAN FICKÓ Jó vicc, én magát kérdeztem.

Hallgatag férfi könyvet vesz elő a táskájából, olvasni kezd.

ÖREGAPÓ Miért engem kérdez? Nem én vagyok az indító.

FARAGATLAN FICKÓ Azt akartam megtudni, mióta várnak.

ÖREGAPÓ Fiatalember, nem ez a módja.

FARAGATLAN FICKÓ *(észbekap)* Bácsikám.

ÖREGAPÓ Nem vagyok a bácsikád.

FARAGATLAN FICKÓ *(gúnyosan)* Akkor hát, tisztelt öregapám . . .

ÖREGAPÓ Eridj már!

Faragatlan fickó kedveszegetten fütyörészni kezd, lábát lóbálja, közben oldalvást figyeli az öreget.

ÖREGAPÓ Ez a korlát azért van itt, hogy a sorbanállók belekapaszkodhassanak, ez nem ülőhely.

FARAGATLAN FICKÓ Mit ártok neki, ha ráülök? Nem cukorból van!

ÖREGAPÓ Nem látja, hogy máris elgörbült?

FARAGATLAN FICKÓ Énalattam görbült el?

ÖREGAPÓ Hogyne görbülne el, ha mindenki ráül, és ott a lábát lóbálja!

FARAGATLAN FICKÓ A magáé ez a korlát?

ÖREGAPÓ Azért törődöm vele, mert mindenkié!

FARAGATLAN FICKÓ Hagyd már ezt a piszkálódást! Eriggy haza, piszkálódj a rohadt öreganyáddal! *(Még elszántabban lóbálja a lábát.)*

ÖREGAPÓ *(nagy önruralomra van szüksége, hogy ne vágjon oda valamit. Hallgatag férfi felé fordul)* Hát mit szól ehhez . . . !

Hallgatag férfi olvas, ügyet sem vet a vitára. A Szemüveges futva a megállóba érkezik.

ÖREGAPÓ *(a Lányhoz)* Sorban állunk, aztán tessék, mindig felbomlik a rend.

Faragatlan fickó leugrik a korlátról, előre furakszik. A Lány előtt köt ki. Családanya nehézkesen jön, nagy szatyrot cipel.

ÖREGAPÓ Tiszteletben kell tartani az érkezési sorrendet!

LÁNY *(Öregapóhoz, halk, alig hallható hangon)* Nem tesz semmit, nekem itt is jó.

Autóbusz zaja hallatszik. A Mester szerszámosbattyuval a hátán, határozott léptekkel belép, és a sor végére áll. A zaj egyre közelebről hallatszik, mindenki abba az irányba néz, ahonnan az autóbusz várható. Hallgatag férfi elteszi a könyvet. Az egész oszlop előrelendül.

LÁNY *(hátranéz a Szemüvegesre)* Ne tolakodjon!

ÖREGAPÓ Álljunk sorba! Mindenki álljon sorba!

Az autóbusz hangja fölerősödik, majd elhalkul: mintha a busz elrobogna a várakozók előtt. Faragatlan fickó Öregapót és Hallgatót férfit megkerülve hirtelen az élre tör.

TÖBBIEK (*Faragatlan fickóra rontva*) Hé! Hé... Hé...!

Az autóbusz nem áll meg.

MINDENKI Álljon meg! Miért nem áll meg? Azt a...

Faragatlan fickó néhány lépést tesz a busz után. A zaj eltávolodik.

FARAGATLAN FICKÓ Az anyja keservit!

ÖREGAPÓ (*dühösen*) Mindig így van, ahogy se tudjuk megállítani!

CSALÁDANYA Hé, álljanak sorba ott elöl!

SZEMÜVEGES (*Faragatlan fickóhoz*) Álljon már be a helyére, nem hallja?

FARAGATLAN FICKÓ Mért zavarja ez magát? Így is úgy is maga előtt álltam!

CSALÁDANYA Ha csak néhányan vagyunk is, jó lenne, ha sorban állva, érkezési sorrendben szállnánk fel a buszra.

SZEMÜVEGES (*Faragatlan fickóhoz*) Ne feledkezzen meg róla, hogy odaállt valaki elé.

ÖREGAPÓ (*Hallgatót férjéhez*) Neveletlen!

FARAGATLAN FICKÓ Maga persze jól nevelt, ugye?!

CSALÁDANYA Nem áll sorba, és még neki áll feljebb!

ÖREGAPÓ (*kioktató hangszúllyal*) Rólad beszélünk, azt mondjuk, neveletlenség, ha valaki a buszra vár és nem áll sorba!

FARAGATLAN FICKÓ Ha viszket a talpad, az öreganyáddal vakartasd meg, engem hagyj békén!

CSALÁDANYA Nem helyes, ha egy fiatalember ilyen útszéli hangot használ.

SZEMÜVEGES Mindenki azt mondja, hogy álljon be a sorba, nem szégyelli magát?

FARAGATLAN FICKÓ Ki nem áll sorba? A busz nem állt meg, miért velem kötekedik mindenki?

SZEMÜVEGES Az előtted érkező mögé kell állnod.

FARAGATLAN FICKÓ Érd be azzal, hogy mindenképpen teelőtted állok.

ÖREGAPÓ (*reszket a felindulástól*) Sor-ba-áll-ni...

FARAGATLAN FICKÓ Mit üvöltözöl itt torkod szakadtából? Azt hiszed, megijedek tőled?

ÖREGAPÓ Mi az, verekedni akarsz?

Hallgatót férfi odamegy kettőjük elé. Tagbaszakadt alakja láttán Faragatlan fickónak inába száll a bátorsága, egy lépést hátrál, de úgy támaszkodik a korlátra, mint akinek eszében sincs visszavonulót fújni.

FARAGATLAN FICKÓ Ha olyan nagy legény vagy, állítsd meg az autóbuszt. (*Megint a lábát lóbálja.*)

ÖREGAPÓ Na, öcsém, téged is hiába járattak iskolába.

FARAGATLAN FICKÓ Hogyhogy? Ha te annyit koptattad az iskolapadot, most mért nem személyautón furikázol?

ÖREGAPÓ Semmi szégyellnivaló nincs azon, ha valaki sorban áll és úgy vár a buszra, ezt egy társadalomban mindenkitől megköveteli a közerkölcs. Erre nem tanítottak meg az iskolában?

FARAGATLAN FICKÓ Nem volt ilyen óránk.

ÖREGAPÓ A szüleid sem tanítottak meg rá?

FARAGATLAN FICKÓ Téged megtanított az anyád, mégse tudtál felszállni a buszra a nagy tudományoddal.

Oregapó egy időre elhallgat, Hallgatag férfit nézi, ám az ismét a könyvébe mélyed.

FARAGATLAN FICKÓ *(elégedetten)* Ha egyszer valaki nem jut fel a buszra, hiába ért meg ilyen szép kort.

SZEMÜVEGES Mindenki a buszra vár. Viselkedjünk, kérem, öntudatos dolgozóhoz méltóbban.

FARAGATLAN FICKÓ Én talán nem állok sorba? Még hozzá teelőtted állok.

SZEMÜVEGES De te is valaki után érkezted. *(A Lányra mutat.)*

FARAGATLAN FICKÓ Rendben van, majd ő fog előbb felszállni. Csak aztán be tudja préselni magát, ha jön a busz.

LÁNY *(elfordul, nem törődik vele)* Elegem van ebből.

FARAGATLAN FICKÓ *(Öregapóhoz)* Ha be tud nyomakodni a buszba, hát rajta, de ha nem sikerül, ne engem okoljon. Ha nem képes befurakodni, legalább ne állja el az utat mások előtt. Öregapám jófejű, tanult ember, még sincs tisztában a tola-kodás szabályaival? Tisztességes iskolába nem jártam, de buszozni, azt megtanultam.

Ismét az autóbusz zaja hallatszik.

CSALÁDANYA Itt a busz, mindenki álljon sorba.

FARAGATLAN FICKÓ *(még mindig a korlátnak dől. A Lányhoz)* Maga mögött állok. De ha nem sikerül bepréselni magát a buszba, ne hibáztasson, ha fellököm.

LÁNY *(felhúzza a szemöldökét)* Menjen csak előre.

A zaj egyre közelebről hallatszik. Hallgatag férfi elteszi a könyvet. A Mester, aki mindedig a földön kuporgott, feltápáskodik. A korlát mentén mindenki előrefurak-szik.

SZEMÜVEGES *(a Lányhoz)* Jöjjön ide ki a szélére, fogja meg a kapaszkodót.

A Lány egy pillantást vet rá, nem válaszol. Mindannyian az autóbusz haladási irá-nyába mozdulnak el. Faragatlan fickó a korláton kívül, a Lány mögött halad.

ÖREGAPÓ Álljon meg! Állítsa meg a buszt!

SZEMÜVEGES Hé, megállni!

CSALÁDANYA Mióta várunk már!

LÁNY Az előző se állt meg!

FARAGATLAN FICKÓ Az anyádnak azt a keserves . . .

MESTER Ejnye . . .!

Egészen a színpad sarkáig szaladnak a busz után. Faragatlan fickó hirtelen előreront, Szemüveges elkapja. Faragatlan fickó le akar sújtani, de Szemüveges megragadja a kabátja ujját. Faragatlan fickó megfordul, ökölrel rávág. A zaj egyre távolodik.

SZEMÜVEGES Meg mertél ütni?
FARAGATLAN FICKÓ Mért, nem tetszik?

Egymásnak esnek.

ÖREGAPÓ Verekszenek! Verekszenek!
CSALÁDANYA Ezek a mai fiatalok!
LÁNY *(a Szemüvegeshez)* Térjen ki előle!
SZEMÜVEGES Huligán!
FARAGATLAN FICKÓ *(nekiront)* Ezt még megemlegeted!

Hallgatag férfi és a Mester odasiet; szétválasztják őket.

MESTER Hagyják abba! Befejezni! Mit akarnak itt, agyonverni egymást?
SZEMÜVEGES Mocskos huligán!
FARAGATLAN FICKÓ Rohadt strici!
CSALÁDANYA Még hallgatni is rossz! Legalább egy kis szégyenérzet volna bennük.
FARAGATLAN FICKÓ Ki kérte rá, hogy a ruhámat cibálja?
SZEMÜVEGES Csak visszahúztam egy kicsit. Mért nem álltál sorba?!FARAGATLAN FICKÓ Ne itt a spinék előtt produkáld magad! Ha valami bajod van, gyere velem félre, ott intézzük el.
SZEMÜVEGES Azt hiszed, berezelek tőled, te moslék huligán?

Faragatlan fickó megint nekiront, de a Mester elkapja a kezét.

MESTER Nem maradsz veszteg? Eridj oda hátra.
FARAGATLAN FICKÓ Neked meg mért vagyok utadban?
MESTER Mars a sor végére! *(Megragadja a karját, és a sor végére tuszkolja Faragatlan fickót.)*
ÖREGAPÓ Nagyon helyes, nem szabad hagyni, hogy felfordulást csináljon. Máskülönben egyikünk sem tud felszállni a buszra. *(Hallgatag férfihoz.)* Most aztán emberére talált.

Hallgatag férfi nem figyel rá, olvas.

FARAGATLAN FICKÓ Én előrébb álltam. Hogy képzelitek, ti bemehtetek a városba, nekem meg nem szabad?
CSALÁDANYA Senki sem tiltotta meg, hogy bemenj a városba.
ÖREGAPÓ *(Családanyához)* Mindenkinek dolga van a városban, azért megyünk be, ő meg itt jelenetet csinál. Tudja, vannak olyan enyveskezű fickók, akik felszállás közben szoktak működni. Nem árt egy kis óvatosság.

Hallgatag férfi és a Mester kivételével mindenki megtapogatja az erszényét.

FARAGATLAN FICKÓ Mit villogsz itt, te vén falusi varangy?

A Lány és a Családanya összenéz; elnevetik magukat. Öregapó rosszálló pillantást vet rájuk.

CSALÁDANYA *(gyorsan másra tereli a szót; Szemüvegeshez)* Ne kezdjen vele, maga húzhatja a rövidebbet.

SZEMÜVEGES *(hősi pózzal)* Ha engedjük ezeket a léhűtőket, egyikünk sem jut fel a buszra. Szintén a városba?

CSALÁDANYA A férjem és a fiam odabenn lakik. Megbolondul az ember ezektől a zsúfolt szombati járatoktól. A felszállás felér egy verekedéssel.

SZEMÜVEGES Mért nem helyezteti át magát a városba?

CSALÁDANYA Ki ne szeretne a városba kerülni? De hát, sajnos, ahhoz is összeköttetés kell.

LÁNY Egymás után kettő nem állt meg.

SZEMÜVEGES Már a végállomáson megtelnek. Magának is dolga van odabenn?

A Lány bólint.

SZEMÜVEGES Tulajdonképpen jobban tenné, ha a végállomáson próbálna felszállni. Merrefelé megy?

A Lány ijedten néz rá, nem válaszol. A Szemüveges a visszautasítástól leforrázva, zavartan tologatja a pápaszemét.

Hallgatag férfi összecukja a könyvét, megfordul, arrafelé néz, ahonnan a busznak kelene érkeznie. Most már ő is kicsit türelmetlen. Kisvártatva ismét a könyvébe temetkezik.

ÖREGAPÓ Hát itt tükön ül az ember. Pontban hétkor a városi kultúrházban kéne lennem.

CSALÁDANYA De jópofa! Maga színházba készül?

ÖREGAPÓ Nincs énnekem olyan szerencsém, a színdarabokat nézzék csak a városiak. Sakkpartira megyek.

CSALÁDANYA Micsodára?

ÖREGAPÓ Sakkpartira. Kocsi, Ló, Ágyú, ismeri? Matt!

LÁNY Ó, hát sakkozik! Akkor egy szenvedély rabja!

ÖREGAPÓ Tudja, kislány, hogy van ez. Én egy életen át sakkoztam.

SZEMÜVEGES Mindenkinek megvan a maga kedvtelése. Ha valaki nem tud semmiért sem lelkesedni, annak üressé válik az élete.

ÖREGAPÓ Milyen igaza van! Én minden sakk-könyvet elolvastam. A *Csang Tien-si sakkművészetének titkaitól* a nemrégiben megjelent *Száz végjátékfeladványig*. Végigjátszom belőlük minden kombinációt, minden lépésre emlékszem! Maga sakkozik?

SZEMÜVEGES Néhanapján, csak hogy agyonüssem vele az időt.

ÖREGAPÓ Időt agyonütni, hát szabad ilyet? A sakkot tanulmányozni kell! A sakkozás tudomány!

SZEMÜVEGES Igaz. Nem könnyű dolog igazán jól játszani.

ÖREGAPÓ Hallott már Li Mo-sengről?

CSALÁDANYA *(észreveszi, hogy a Mester szerszámosbatyuja rádól a szatyrára: maga mellé húzza a holmiját)* Csak nem asztalos a mi Mesterünk?

MESTER Aha.

SZEMÜVEGES Miféle Li Mo-sengről?

CSALÁDANYA Szombaton is dolgozik?

MESTER *(nincs kedve belemenni a témába)* Ühüm.

SZEMÜVEGES *(bocsánatkérően)* Nem jut eszembe semmi erről a névről...

ÖREGAPÓ Hogy sakkozik maga, ha még Li Mo-seng nevét sem ismeri?

CSALÁDANYA Széklábat javít-e? Nekünk van otthon egy...

MESTER *(közbevág)* Műbútorasztalos vagyok.

ÖREGAPÓ Az esti újságot se olvassa?

SZEMÜVEGES Mostanában minden időmet igénybe veszi az ismétlés, szeretnék bejutni az egyetemre.

ÖREGAPÓ *(lohadó érdeklődéssel)* Szóval még a sakkozás alapismereteinél se tart.

CSALÁDANYA *(a lányhoz fordul)* A te családod is a városban él?

LÁNY Nem. Nekem csak dolgom van ott.

CSALÁDANYA *(végigméri)* Találka?

A lány zavartan bólint.

CSALÁDANYA Rendes fiú? Mivel foglalkozik?

A lány lehajtja a fejét, cipője orrával a homokba rajzol.

CSALÁDANYA Hamar beköti a fejed?

LÁNY Ugyan már, miket mond. *(Táskájából elővesz egy zsebkendőt, legyezgeti magát.)* Mért nem jön már ez a busz?

SZEMÜVEGES Az indító biztosan beszélget valakivel, és közben megfeledkezett az időről.

CSALÁDANYA Még erre mondják, hogy „Az utasok szolgálatában állunk”!

ÖREGAPÓ Éppen hogy fordítva, az utasok állnak az ő szolgálatukban! Pedig ha nem töltenék meg az utasok a megállókat, ezek a buszosok nem járhatnának ilyen nagy mellénnyel! Az ember meg csak várjon, míg bírja cérnával.

CSALÁDANYA Ennyi idő alatt kimostam volna egy nagy dézsa szennyest.

LÁNY Szombaton, amikor hazamégy, még mosnod is kell?

CSALÁDANYA Hát ilyen a családanya élete. Az én párom csak ahhoz ért, hogy a könyveket bújja. Még egy zsebkendőt se mosna ki magának. Vigyázz, nehogy te is ilyen könnymolyt fogjál ki! Élelmesebb ember már régen a városba költöztette volna a családját.

ÖREGAPÓ De hát maga is utánajárhatna a dolognak, áthelyeztethetné a férjét ide, a külvárosba. Hogyan bírja minden héten ezt a várakozást, ezt a tülekedést?

CSALÁDANYA Nekem gyerekem is van, a kis Pej-pejre is gondolnom kell. Tudja, milyen színvonalúak ezek a kültelki iskolák! Hányan jutnak be innen az egyetemre? *(Faragatlan fickó felé csücsöríti a száját.)* Nem akarom, hogy Pej-pejből is ilyen alak legyen. Nem teszem tönkre a jövőjét.

Az autóbusz hangja.

LÁNY A busz!

SZEMÜVEGES Az ám, méghozzá üres kocs!

CSALÁDANYA *(felveszi a batyuját)* Ne tolakodjunk, mindenki felfér. Mindenkinek lesz ülőhelye.

FARAGATLAN FICKÓ *(Öregapóhoz)* Jól nézzen a lába alá, nehogy hasra essen, mert elveszti a bukszáját, és nem lesz miből jegyet vennie. Az lesz csak a szegény!

ÖREGAPÓ Fiam, már megint nem ismersz mértéket. De fogsz te még sírni!
(A többiekhez.) Ne siessünk, sorban szálljunk fel a buszra!

A társaság megélnékül, szép egyenes sort alakítanak ki. A zaj egyre közelebről hallatszik. Ma üzletvezető nyitott kabátban, kezét lóbálva besiet. Egyenesen a megálló eleje felé indul.

TÖBBIÉK Hé! Sorbaállni! Hová gondol? Nem ismeri a rendet? Álljon a sor végére!

MA ÜZLETVEZETŐ (nem figyel rájuk) Csak megnézek valamit. Maguk álljanak nyugodtan sorba.

SZEMÜVEGES Nem látott még buszt?

MA ÜZLETVEZETŐ Ilyen alakot nem láttam még! (Rámered.) Keresek valakit.

A zaj megint fölerősödik, elhalkul: a busz most sem áll meg. Ma üzletvezető döngő léptekkel a megálló elejére szalad.

MA ÜZLETVEZETŐ (integet) Hé! Öreg Vang! Vang szaki! Én Öreg Ma vagyok a fogyasztási szövetkezetből!

Felborul a rend, mindenki a busz után rohan.

SZEMÜVEGES Mért nem áll meg a busz!

LÁNY Már három busz elment! Azonnal álljanak meg!

CSALÁDANYA Alig lézengett néhány ember a buszon, mért nem állt meg!

MA ÜZLETVEZETŐ (integet, futás közben kiabál) Lassítson egy kicsit, nyissa ki az első ajtót! Én vagyok, Öreg Ma a fogyasztási szövetkezetből, csak én vagyok, egyedül...

ÖREGAPÓ (szitkozódva a buszra mutat) Micsoda sofőrök vannak itt! Ezekből az utas akár fel is fordulhat!

MESTER A jó édesanyjukat!

FARAGATLAN FICKÓ (felkap egy követ, a kocsit után vágja) Nesztek, ez a tiétek!

A zaj eltávolodik. Hallgatóg férfit figyelmesen néz a busz után.

MA ÜZLETVEZETŐ Na jól van, az autóbusz-végállomásról hiába fogjátok ezentúl az öreg Mát keresni, hogy állítson csak ki nektek egy cédulát!

ÖREGAPÓ Csak nem Ma üzletvezető a fogyasztási szövetkezetből?

MA ÜZLETVEZETŐ (hivatalos képet vág) Miről van szó?

ÖREGAPÓ Ismeri a sofőrt?

MA ÜZLETVEZETŐ Az imént más ült a helyén. Az anyja istenit ennek az örökös haszonlesésnek!

ÖREGAPÓ Ha meg nem sértem, már az ön üzletvezetői jóindulatára sem tartanak igényt?

MA ÜZLETVEZETŐ Ugyan már, ne is említse ezt a puszipajtásságot! Ha ezek a végállomásról még egyszer be merik tolni a pofájukat hozzám, én leszek a megtestesült hivatalosság, vége a haverkodásnak! (Cigaretta vesz elő.) Dohányzik?

ÖREGAPÓ (a doboz feliratát böngészi) Nem, köszönöm sajnós, otthon felejtettem a pápaszememet.

MA ÜZLETVEZETŐ Főkapu.

ÖREGAPÓ Ahhoz bizony nem könnyű hozzájutni.

MA ÜZLETVEZETŐ Nem mondhatnám. Tegnapelőtt, amikor megkerestek a végállomásról, húsz karton kiadását engedélyeztem nekik. Nem gondoltam, hogy aztán majd ilyen piszkosul viselkednek!

ÖREGAPÓ Utaljon már ki nekem is egyet.

MA ÜZLETVEZETŐ Az ilyen hiánycikkkel vigyázni kell.

ÖREGAPÓ Ez a Főkapu mind a hátsó kapun távozik. Nem csoda, hogy a buszosok meg se állnak a megállóban.

MA ÜZLETVEZETŐ Mit akar ezzel mondani?

ÖREGAPÓ Semmit.

MA ÜZLETVEZETŐ Hogyhogy „semmit”?

ÖREGAPÓ Úgy, hogy semmit.

MA ÜZLETVEZETŐ Mi az, hogy „úgy, hogy semmit”?

ÖREGAPÓ A „semmit” azt jelenti, hogy „semmit”.

MA ÜZLETVEZETŐ Márpedig magánál ez a „semmit” azt jelenti, hogy „semmit” jelent valamit!

ÖREGAPÓ És ugyan mit akarnék mondani?

MA ÜZLETVEZETŐ Napnál világosabb, hogy mi búvik meg e mögött a „semmit” mögött! Ugye, azt akarja ezzel mondani, hogy én, az üzletvezető élen járok a pult alóli árusításban?

ÖREGAPÓ Maga mondta.

Hallgatag férfi nagy léptekkel, idegesen fel-alá járkal.

SZEMÜVEGES (cédulákról angol szavakat magol) *Book, pig, desk, dog . . . pig, dog, desk, book . . .*

MESTER Miféle angol nyelv ez, amit bifláz?

SZEMÜVEGES Az angol az angol, nincs ilyen vagy olyan angol. Illetve nem is mondok igazat. Ez amerikai angol. Az angolok és az amerikaiak egyaránt angolul beszélnek, de más a szóhasználatuk. Olyasmi ez, mint ha az egyikünk azt mondja: „én”, a másikunk meg azt, hogy „jómagam”, a harmadik meg ehelyett azt mondja, hogy: „szerény személyem”. Manapság az egyetemi felvételin idegen nyelvből is vizsgázni kell. Én eddig nem tanultam, kénytelen vagyok az alapoknál kezdeni. Nincs nekem időm arra, hogy itt várakozással fecsérlejem el a napot. Csak elpazarlom a drága időmet ebben a megállóban.

MESTER Hát csak biflázza, biflázza.

Családanya és a Lány a közönség felé fordul, monológjukat egyszerre mondják.

CSALÁDANYA Az én Pej-pejem alig várja már, hogy hazaérjek, és újévi gombócot gyúrjak neki. Akármilyen töltelékkel nem eszi meg, cukros, szójalisztes, aszaltgyümölcsös szóba sem jöhet, csak a szeszámagosat szereti . . .

LÁNY Negyed nyolcra beszéltük meg a park bejáratánál, a túloldalon, a harmadik lámpaoszlopnál. Nálam lila táska van, ő meg egy „Fehér galamb” márkájú biciklire támaszkodik . . .

Hallgatag férfi eléjük lép, szomorú pillantást vet rájuk; mindketten elhallgatnak..

MA ÜZLETVEZETŐ (Öregapóhoz) Mondja meg nekem, mi az, hogy hiánycikk!

ÖREGAPÓ Hát az, amit nem lehet kapni.

MA ÜZLETVEZETŐ A vásárló szempontjából nézve valóban az, amit nem lehet kapni, de nálunk, a kereskedelemben az számít hiánycikknek, amiből nem megfelelő az áruellátás. Az áruellátás akadozása zökkenőket okoz a fogyasztók ellátásában. Ön hogyan segítené át a kereskedelmet ezeken a zökkenőkön?

ÖREGAPÓ Nem én vagyok az üzletvezető.

MA ÜZLETVEZETŐ De maga a fogyasztó! Mondja, le tudna szokni a dohányzásról?

ÖREGAPÓ Már sokszor próbáltam.

MA ÜZLETVEZETŐ Nem tudja talán, hogy a dohányzás ártalmas az egészségre?

ÖREGAPÓ De tudom.

MA ÜZLETVEZETŐ Tehát tudja, és mégis dohányzik! Látja, ennyit ér a propaganda! Évek óta népszerűsítik a családtervezést, és mi történik? Kevesebben szülnék azóta? Dehogy. Ugyanúgy nő a lakosság száma, mint korábban! A felnőttek még hozzá se fogtak, hogy leszokjanak a dohányzásról, a fiatalok meg alighogy kimásztak az anyjuk hasából, egymás után szoknak rá a dohány élvezetére. A dohányzók száma gyorsabban nő, mint a dohánytermelőké. Hát mondja csak, ilyen körülmények között meg lehet oldani a fogyasztók ellátásának problémáját?

Hallgatag férfi vállára veti a táskáját, indulni készül, aztán mégis ottmarad.

SZEMÜVEGES (*hangosan*) *Open your books! Open your pigs . . .* Nem, ez nem jó. *Open your dogs* – nem jó, ez sem jó!

ÖREGAPÓ Nem lehetne valamivel többet gyártani?

MA ÜZLETVEZETŐ Jogos a kérdés, kétségtelenül. Ám ez a termelési szektor dolga, nem ránk, kereskedőkre tartozik. Csodálkozik, hogy a pult alól árulok? De amikor pult alól is csak annyi jut, amennyi az ismerősöknek kell, akkor hogy árulhatnék a pultról? Kérem szépen, van, akinek jut, van, akinek nem jut. Ha mindenkinek jutna, akkor nem volna semmiféle ellátási nehézség.

LÁNY Csak fecsegnék itt vég nélkül, engem megögöl az unalom.

CSALÁDANYA Mert még nem éreztél semmit a magad bőrén! Várj csak, majd ha te is anya leszel, megszaporodnak az ilyen unalmas dolgok körülötted!

Hallgatag férfi megfordul, tekintete találkozik a Lányéval, az nyomban a földre süti a szemét. Hallgatag férfi ügyet sem vet rá, nagy léptekkel elindul, vissza se néz. Halk zene; a dallam valami keserves, makacs keresést-kutatást fejez ki, majd fokozatosan elhal. A Lány úgy néz a férfi után, mintha távozásával valami veszteség érte volna.

MESTER Na, ebből most már elég! (*Ma üzletvezető és Öregapó rábámul.*) Nem magukról beszélek, folytassák csak a mókájukat.

MA ÜZLETVEZETŐ Azt hiszi, csak a szánkat koptatjuk? Szó sincs róla, kérem, én eszmei nevelésben részesíték egy kedves vevőt! (*Tovább győzködi Öregapót.*) Magának fogalma sincs róla, hogy a kereskedelem milyen helyzetben van. Maga egyszerűen hangulati befolyásoltság alá került. Ha azt hiszi, olyan könnyű egy üzletvezető dolga, csak tessék, próbálja ki!

ÖREGAPÓ Nem tudom én azt kipróbálni.

MA ÜZLETVEZETŐ Akkor azután mondjon csak véleményt, ha előbb kipróbálta!

ÖREGAPÓ Jól van, elismerem, magának van igaza.

MA ÜZLETVEZETŐ (a Mesterhez) Látja? Látja?

MESTER Mi az ördögöt kellene látnom? Csak nem erről a pápaszemes tanár úrról beszél?

SZEMÜVEGES (mondatokat eszkábál össze) *Do you speak English? I speak a little. . .*

FARAGATLAN FICKÓ (kificamított kiejtéssel utánozza) *Áj-sze-pi-ko-aj-li-tu-er . . .*

SZEMÜVEGES (mérgesen) *Are you a pig?*

FARAGATLAN FICKÓ Te csináltál segget a szádból!

LÁNY Hagyják abba a veszekedést, jó? Torkig vagyok ezzel az egésszel!

MESTER Kedves tanár úr, árulja már el, mennyit mutat az órája.

SZEMÜVEGES (megnézi. Arcán megdöbbenéssel) Micsoda? De hiszen . . .

MESTER Mi történt? Megállt?

SZEMÜVEGES Jáрни jár, nem az a baj . . . De hát . . . akár hiszi, akár nem, azt mutatja, hogy már egy éve itt várunk.

LÁNY Ugyan már, ne szédítsen minket!

SZEMÜVEGES (megint megnézi az óráját) Esküszöm, igazat mondok. Teljes egy esztendeje rostokolunk itt a megállóban!

Faragatlan fickó a mutatójúját a szájába veszi, nagyot füttyent.

ÖREGAPÓ (rájuk mered) Marhaság!

SZEMÜVEGES Ugyan mért volna marhaság? Ha nem hiszi, nézze meg az órámat!

MESTER Ne bomoljatok már, ilyen nincsen!

CSALÁDANYA Hogy lehet az, hogy az én órámon csak két óra negyven van?

FARAGATLAN FICKÓ (odaugrik) Ez megállt!

MESTER Mit beszélnek? (Öregapóhoz.) Nézzük csak a magáét.

ÖREGAPÓ (nagy nehezen, szuszogva előhalássza a zsebóráját) Hát ezzel meg mi történt?

FARAGATLAN FICKÓ Semmi, csak fordítva nézi.

ÖREGAPÓ Egy óra . . . tíz perc. Ez is megállt.

FARAGATLAN FICKÓ (kárörömmel) Még addig se járt, ameddig a másik. Olyan, mint a gazdája, lejárt mind a kettő.

MA ÜZLETVEZETŐ (megrúzza a csuklóját, odateszi az órát a füléhez) Nézd csak, hát nem megállt az enyém is?

CSALÁDANYA Nem naptáros a magáé? Nézze csak meg a napot!

MA ÜZLETVEZETŐ Tizenharmadik hónap negyvennyolcadika . . . Milyen különös. Pedig ez Omega importóra.

FARAGATLAN FICKÓ Nem műanyag belül?

MA ÜZLETVEZETŐ Eriggy a fenébe!

SZEMÜVEGES Az enyém kvarcóra, ez nem romlik el. Nézzék csak, most is jár. Tavaly vettem, még egyszer sem állt meg. Hatfélét mutat: az évet, a hónapot, a napot, az órát, a percet és a másodpercet. Nézenek csak ide, kerek egy esztendő telt el!

MESTER Mit rémisztget itt minket? Mit van úgy oda azzal a kvarcórával? Az is lehet pontatlan.

ÖREGAPÓ Ide figyeljen, kedves Mester, hinnünk kell a tudománynak, márpedig az elektronika tudomány. A tudománytól nem szabad félni, az elektronika korában élünk! Itt valaminek történnie kellett.

CSALÁDANYA Csak nem akarja azt mondani, hogy egy éve várunk a buszra?

SZEMÜVEGES De bizony azt. Hajszálpontosan egy éve. Helyesebben egy éve, három perce és egy másodperce, két másodperce, három másodperce, négy másodperce, öt másodperce, hat másodperce . . . Nézzék, még mindig jár.

FARAGATLAN FICKÓ Testvérek, ide süssetek, az anyja keservit, csakugyan egy év telt el!

A Lány kezét az arcára szorítja, szaladni kezd. A többiek csendben állnak a helyükön.

CSALÁDANYA (*magában*) De hiszen már nem is tudnak tiszta ruhát venni! Nem ért az az ember semmihez. Ha elvásik a gatyája, azt se tudja megfoltozni. Pej-pej biztosan engem hív. Hogy sírhat az én szegény kis bogaram.

A Lány lekuporodik a földre, a többiek lassan körülveszik.

SZEMÜVEGES (*halkan*) Mi van magával?

MESTER Éhes? Várjon csak, van itt a batyumban egy lepény.

ÖREGAPÓ A hasa fáj?

MA ÜZLETVEZETŐ (*nagy hangon, a közönség felé*) Nincs véletlenül orvos önök között? Jöjjön ide egy egészségügyi dolgozó!

CSALÁDANYA (*erőt vesz magán, közelebb lép. Lehajol a Lányhoz*) Hol fáj? Mondd csak meg szépen. (*Megtapogatja a homlokát.*)

A Lány zokogva a Családanya ölébe fúrja a fejét.

CSALÁDANYA Asszonydolog lesz ez, hagyjanak csak magunkra minket. (*A többiek odébbhúzódnak.*)

CSALÁDANYA Lányom, nekem megmondhatod.

LÁNY Nővérkém . . . Nem bírom tovább . . .

CSALÁDANYA (*megsimogatja*) Gyere, dőljél csak ide. (*Leül a földre, hogy a Lány rátámaszkodhasson. Füléhez hajolva kérdez valamit.*)

ÖREGAPÓ (*láthatóan megöregedve*) Hát a játszmának bizony lóttek . . .

MA ÜZLETVEZETŐ Csak azért a partiért akart bemenni a városba?

ÖREGAPÓ Igen. Erre a játszmára várok, ki tudja, mióta, talán egy egész életen át.

LÁNY Nem, nem fog tovább várni rám!

CSALÁDANYA Ugyan már, dehogynem, te kis buta. Meglátod, hogy megvár.

LÁNY Nem vár, nem fog megvárni, te nem tudod, miről van szó . . .

CSALÁDANYA Mióta ismeritek egymást?

LÁNY Ez lett volna az első találkánk. Negyed nyolckor, a park bejáratánál, a túloldalon, a harmadik lámpaoszlopnál . . .

CSALÁDANYA Még egyszer sem találkoztatok?

LÁNY Van egy iskolatársnőm, aki a városba ment dolgozni, ő hozta össze a dolgot.

CSALÁDANYA Ezért ugyan ne búsulj! Kerítünk másikat. Annyi fiú van a világon, hogy még sok is!

LÁNY Soha többé, soha többé! Senki se fog többé várni rám!

MA ÜZLETVEZETŐ (*a közönséghez fordulva, magában*) Nekem viszont menem kéne. A Közös Ünnepe étterembe vagyok hivatalos egy kis ivászatra. Meghívtak. Megint egy „ismerős”. De hát egy káruccsnásra nem áldozhatok egy egész esztendőt az életemből! Nem talállok én innivalót odahaza is? Azt a piros szalagocskával átkötött, fehér porcelán butéliába bújtatott, világhírű jó kis maotajocskát például. Higgyék el,

nem túlzás. Csak egy szavamba kerül, a kisujjamat se kell megmozdítanom, máris hozzák. Nem, nekem ez itt nem éri meg. (*Hangosan*) Nem éri meg!

ÖREGAPÓ (*felindulva*) Ezt a játszmát pedig lejátszom, ha beleszakadok is!

MA ÜZLETVEZETŐ (*a közönséghez*) Ez az ember valósággal belehülyült a sakkba. Hogy milyen csodabogarak vannak a világon, képes egy esztendő tustokolni a buszmegeállásban, hogy lejátszhasson egy partit! (*Öregapóhoz, jóakarató együttérzéssel.*) Én is szoktam sakkozni, nem is keveset, de ennyire azért nem habarodtam bele. Hiszen ez már valóságos szenvedély. Öregapám, ugorjon fel hozzám, leteszünk az asztalra két stampedlit, azután velem együtt hódolhat a szenvedélyének. Hörpintünk egyet-egyed, meg tologatjuk a figurákat. Én bizony a maga korában nem vesztegetném az időmet ebben a megállóban. Na, jöjjön csak velem!

ÖREGAPÓ (*megvetően*) Magával?

MA ÜZLETVEZETŐ Öregapó, a fogyasztási szövetkezetben vagy száz ember dolgozik a kezem alatt, részlegvezető, csoportvezető is van egy tucat, de egy sincs, aki kiállhatna velem. Ha nem hiszi, kérdezze meg őket!

SZEMÜVEGES (*olvas*) *Pig, book, desk, dog ... k ... g ... k ...*

ÖREGAPÓ (*izgalmában alig bír összefüggően beszélni*) Mondja... olvasta az esti újságot?!

MA ÜZLETVEZETŐ Nem hagyok ki egyetlen számot sem. Előfizető vagyok. A városi esti újságot délben hozzák ki ide a telepi postára, délután már ott van a boltban. Félre szoktam tenni, vacsora után kiolvasom. Nem történhet olyasmi a városban, amiről én huszonnégy óra alatt ne szereznék tudomást.

ÖREGAPÓ Hallott egy bizonyos Li Mo-sengről?

MA ÜZLETVEZETŐ Jaj, arról az új kis színésznőről a Pekingi Operában? Hát az valami remek pipi!

ÖREGAPÓ Még jó, hogy sakkozik! Hazánk jelenlegi sakkmesteréről beszélek!

MA ÜZLETVEZETŐ Vagy úgy, a sakkbajnokról, erről a Li hogyishívjákról van szó? Ugyanaz a család, mint a feleségemé, ő is Li.

ÖREGAPÓ Ugyan, mit számít az, hogy valaki bajnok. Ő se tökéletes.

MA ÜZLETVEZETŐ Akkor hát, barátocskám, még magából is lehet bajnok!

ÖREGAPÓ Az esti újság leköszölte azt a játszmáját, amivel bajnok lett. Hát, ami azt illeti, én is tanulmányoztam egy kicsit azt a kombinációt. Tudja, ő a városban él. Ha én is a városban élnék...

MA ÜZLETVEZETŐ (*nevet*) Akkor maga lenne a bajnok!

ÖREGAPÓ Ezt azért nem merném mondani. Mindenesetre levelet írtam neki, megállapodtunk, hogy a városi kultúrházban leülünk egy játszámra. Ma este. Bocsánat, tavaly ilyenkor, este. A sakk a bizalomra épül, itt nem lehet a lépéseket visszacsínálni.

SZEMÜVEGES (*erölteti a magolást. Keservesen*) *Bik, pook, Desgdokpikboog...* Nem akar a fejembe menni!

FARAGATLAN FICKÓ Még mindig nem hagyta fel ezzel a francos külföldi szellentéssel?

SZEMÜVEGES (*türelmetlenül*) Más a helyzetem, mint a tied. Te szabadon lóbálhatod a lábadat, az égvilágon nincs semmi dolgod. De nekem be kell jutnom az egyetemre! Ez az utolsó dobásom. Ha nem jön a busz, lekésem a felvételi korhatárt! Te nem értheted meg, mit jelent, mikor az ember csak vár, egyre vár, közben eltékozolja az egész ifjúságát! Hagyjál békén!

FARAGATLAN FICKÓ Talán az utadban állok?

SZEMÜVEGES (*könyörög*) Kérlek, eriggy innét, hagyj egy kicsit nyugodtan gondolkodni. Neked nem mindegy, hol lóbálsz a lábaddal?

FARAGATLAN FICKÓ Nem! A városban például nem lóbálhatom! (*Odébb-megy, de sehogy sem találja a helyét, hirtelen kitör.*) A városi aszfaltot csak a városiaknak szabad koptatniuk? Mért, mi nem vagyunk emberek? Nekünk nem lehet bemenni a városba? Vegyék tudomásul, ha beledöglök, akkor is be fogok menni!

MESTER (*mérgesen*) Mi a fenének ordibálsz annyit? Mért nem teszed le magad egy kicsit! (*Lekuporodik, a batyujából előszed egy régi újságot, hozzá egy pofa bagót, szétmorzsolja, cigarettát sodor magának.*)

A színpad elcsendesedik, a fények kialszanak. A távolból mintha motorzajt lehetne hallani, közben alig érzékelhető dallam szól: Hallgatag férfi fel-felbukkanó muzsikája. Mindenki felfigyel; de mintha csak a szél susogott volna, hamarosan elhal a zene.

MA ÜZLETVEZETŐ (*a közönséghez*) Ezek mind megvesztek. (*A társaihoz.*) Na, emberek, nem ment még el a kedvük az utazástól? Nem indulunk?

FARAGATLAN FICKÓ Hova indulnánk?

MA ÜZLETVEZETŐ Hát hazafelé.

FARAGATLAN FICKÓ És én még azt hittem, a városba készül.

MA ÜZLETVEZETŐ Nem ment el az eszem. Azért járjam le a lábam, hogy azt a vacak kis vinkót szopogassam? Annyira nem vagyok oda érte.

FARAGATLAN FICKÓ (*elkeseredetten*) Én bizony bemegyek a városba. Aludt-tejet akarok inni!

MA ÜZLETVEZETŐ Mondd, fiam, mit pofázol bele, amikor máshoz beszélek? (*Öregapóhoz.*) Ha nem jön, magam megyek.

A többiek egymást méregetik, nekik is egyre inkább mehetnékjük van.

ÖREGAPÓ Hát . . . (*Rábámul Ma üzletvezetőre. Nem tudja, mitévő legyen.*)

CSALÁDANYA (*Öregapóra néz*) Maga?

LÁNY (*Családanyára néz*) Nővérkém . . .

SZEMÜVEGES (*tétován nézi a Lányt*) És maga?

MESTER (*Szemüveges magatartására célozva*) Nocsak!

Ma üzletvezető a Mesterhez lép, odabiccent neki, jelezve, hogy tartson vele. A Mester még mindig a Szemüveget figyeli. Ma üzletvezető a Mester szerszámosbatyujára pillant, meg is bökdösi a lábával. A többiek abbahagyják a bémészködést, s az ő tekintetük is a batyun állapodik meg.

FARAGATLAN FICKÓ Nézzék csak! Hova lett ez a pasas? Hát nem meglépett?

ÖREGAPÓ Elment valaki?

FARAGATLAN FICKÓ Magának is nehezen forog már az agya! Hát az a pasas, aki itt állt maga előtt. Itt hagyott minket a pácban, ő meg szép csöndben olajra lépett.

A Lány kivételével az egész társaság felélénkül.

TÖBBIEK Kicsoda? Kicsoda? Kiről van szó?

ÖREGAPÓ (*combjára csap, hirtelen föleszmél*) Az, hát az imént még diskuráltunk is, ő meg fogja magát, és szó nélkül olajra lép!

CSALÁDANYA Kicsoda? Árulják már el, ki tűnt el!

SZEMÜVEGES (*kapcsol*) Táska lógott a vállán, itt állt legelöl, folyton valami könyvet bűjt . . .

CSALÁDANYA Hát persze! Amikor verekedtetek, ő is segített szétválasztani benneteket!

MESTER Az ám, de nem láttam, hogy mikor ment el!

SZEMÜVEGES Talán felszállt a buszra.

MA ÜZLETVEZETŐ Kinyitották volna neki az első ajtót?

LÁNY *(révedezve)* Meg se állt itt a busz. Ő elindult egyedül a város felé.

MA ÜZLETVEZETŐ Erre ment? Vagy arra ment? *(Jobbra-balra mutogat.)*

LÁNY Tovább az úton. Be a városba.

MA ÜZLETVEZETŐ Maga látta?

LÁNY *(fájdalmasan)* Egyszer rám pillantott. Azután vissza se nézett, egyenesen nekivágott az útnak.

SZEMÜVEGES Azóta alighanem meg is érkezett.

FARAGATLAN FICKÓ Már hogy a fenébe ne!

ÖREGAPÓ *(a Lányhoz)* Mért nem mondta eddig?

LÁNY *(nyugtalanul)* De hiszen mindannyian itt álltunk . . .

ÖREGAPÓ Ez valamit forgathatott a fejében!

LÁNY Olyan áthatóan nézett, mintha a vesénkbe akarna látni . . .

MA ÜZLETVEZETŐ *(megijed)* Csak nem valami fejes a városból, akit ideküldtek, hogy szaglásszon? Nem hegyezte nagyon a fülét, mikor Öregapót eszmei átnevelésben részesítettem?

LÁNY Nem hinném. Csak járkált fel-alá, mint aki rágódik valamin . . .

MA ÜZLETVEZETŐ Nem lehet, hogy információkat szerzett . . . például az itteni cigarettaellátásról? Hogy pult alól árulják-e a Főkaput?

LÁNY Egy hangot se szólt nekem erről.

MA ÜZLETVEZETŐ Miért nem ismertette vele az autóbusz-vállalattal kapcsolatos problémákat? A tömegek nagyon elégedetlenek.

ÖREGAPÓ Manapság csak gond, ha az ember kiteszi a lábát otthonról! *(Végigsimítja a korlátrudat, majd a terelőkorlátok közt toporog, mintha valamin gondolkozna.)* Mi történt tulajdonképpen a közlekedéssel? Nem lehet, hogy rossz táblánál állunk?

MESTER *(idegesen)* Mit mond, öreg? Lehetséges, hogy nem is ez a városba menő autóbusz megállója?

ÖREGAPÓ Talán a túloldalon van a megálló.

SZEMÜVEGES *(átnéz a túlsó oldalra)* Az a visszafelé menő buszok megállója.

MESTER *(megkönnyebbülve)* Na, öregapám, jól megijesztett. *(Lekuporodik.)*

ÖREGAPÓ *(reszketősen, a nézőközönséghez)* Önök is mindnyájan a buszra várnak? *(Magában.)* Nem hallják. *(Hangosabban.)* Arra a buszra várnak, amelyik visszamegy a faluba? *(Magában.)* Még most se hallják. *(Szemüvegeshez.)* Fiatalember, az én fülem már nem a régi, kérdezze meg tőlük, hogy a faluba mennek-e vissza. Mert ha mindenki visszamegy, ne törjük mi se magunkat, hogy bejussunk a városba.

MA ÜZLETVEZETŐ *(a fejét ingatja, felsóhajt)* A város sem mennyország! Ballagjunk csak szépen haza. Úgyis hamarosan megnősül a fiam. *(A Mesterhez.)* Ugye, a mi Mesterünk asztalos?

MESTER Ühüm.

MA ÜZLETVEZETŐ Csinálhatnál egy garnitúrát a fiamnak. Legalább nem tölöd hiába az időd. Nem bánod meg.

MESTER Keress valaki mást.

MA ÜZLETVEZETŐ A munkadíjon felül ingyen kosztot kapsz, ráadásul minden napra két doboz Főkaput. Szép sztaniol csomagolásban. *(Magában.)* Elég lesz már ebből az állandó főkapuzásból. Még a végén a Kereskedelmi Főhatóság Igazgatási Osz-

tályának a fülébe jut, akkor pedig megnézhetem magam. (*Köhög.*) Egyébként azt se tudom, milyen munkát végzel.

MESTER Műbútorasztalos vagyok, keményfával dolgozom, nagyságos úrnak való szépen faragott karosszéket készítek mahagóniból, szantálfából, paravánt az előszobába. Te talán tudnál ilyesmit csinálni? Minálunk apáról fiúra szállt ez a mesterség!

MA ÜZLETVEZETŐ De felvágunk, de felvágunk! A városi népek ma már rekamién szeretnek ülni, kell is nekik a te Nagyságos Karosszéked! Hiszen az olyan kemény, hogy összetöri az ember ülepét.

MESTER Amit én csinállok, az nézni való, nem arra, hogy üljenek rajta.

MA ÜZLETVEZETŐ Nézz ide, én minden modern dologban benne vagyok. De neked mért csak az efféle dísz tárgyakhoz van kedved?

MESTER Manapság lámpással sem talál ilyen kitűnő szakembert, amilyen én vagyok. A városi külkereskedelmi vállalat még fel is kért, hogy vállaljam el a tanulók képzését!

MA ÜZLETVEZETŐ Jól van, te csak várj itt rám tovább. Nekem most haza kell mennem. Velem tart valaki?

Elcsendesül a színpad, a fények még jobban elsötétülnek. A távolból autóbusz zaja hallatszik; halkan, de félreismerhetetlenül felhangzik Hallgatag férfi zenéje, kereső-kutató dallama mind tisztábbá válik.

SZEMÜVEGES Figyeljék csak! Figyeljék! Hallották? Ezt a . . . ?

A zene elhal.

SZEMÜVEGES Lehetetlen, hogy ne hallották volna! Az az ember már régen a városban van! Mi sem várhatunk tovább! Ez a hasztalan várakozás, ez az értelmetlen kínlódás . . .

ÖREGAPÓ Milyen igaza van! Az egész életünk várakozásban telt el. Csak vártunk, vártunk, amíg meg nem vénültünk.

CSALÁDANYA (*közben*) Ha tudom, hogy ennyi bajjal jár az utazás, dehogyis cipelem magammal ezt a nagy szatyrot. Tele van piros jujubával, szezám-maggal. El-dobni meg sajnálom.

LÁNY (*közben*) Iszonyúan elfáradtam. Talán az izgalomtól is. Már nem kívánok semmit, csak hogy jól kialudjam magam.

FARAGATLAN FICKÓ Marhaság, amióta itt nyüszítünk, már négykézláb a városba értünk volna!

MESTER Hát te mért nem másztál el odáig?

FARAGATLAN FICKÓ Csak mássz, ha te mászol, veled mászok én is.

MESTER Amit én a két kezemmel csinállok, az művészet! Nem galandféreg az ember, hogy a pócegödörbe másszon!

SZEMÜVEGES (*a közönséghez fordul*) Hé, maguk még várnak a buszra? Ezek meg se nyikkannak. (*Hangosabban.*) Odaát vár még valaki a buszra?

CSALÁDANYA Töksötét van, az orráig se lát az ember. Ránk esteledett. Ilyenkor már nem jöhet autóbusz.

MESTER Várok én pitymallatig is! Ide rakták le a megálló-táblát, az csak nem vezeti félre az embert!

MA ÜZLETVEZETŐ És ha mégsem jön a busz? Itt fog rá engedelmesen várni egy életen át?

MESTER Nekem olyan szakma van a kezemben, amire vevők vannak a városban! Magától mit akarnak odabenn?

MA ÜZLETVEZETŐ (*sértődötten*) Engem vacsorára hívtak, de nincs kedvem elmenni.

MESTER Akkor mért nem megy haza?

MA ÜZLETVEZETŐ Már régen azon jár az eszem, hogy hazamegyek. (*Eltűnődve.*) De itt ez a pusztaság, se falu, se fogadó a közelben. A végén még előbukkan egy kutya valahonnét... Hé, valaki elkísérne engem?

ÖREGAPÓ Én is azon töröm a fejem, hogy hazamegyek, csak hát visszafelé az út sötét, mint az éjszaka. Visszamenni még nehezebb...

FARAGATLAN FICKÓ (*felkászalódik, a combjára csap*) Na, mi lesz, megyünk? MA ÜZLETVEZETŐ Gyerünk, menjünk együtt.

FARAGATLAN FICKÓ Majd ha bolond leszek. Én a városba megyek aludt-tejet inni.

MESTER Elteszik a finom tejet, hogy megsavanyodjon, úgy isszák. Hát milyen íze van annak? Meg ott van a városban az a rohadt sör is. Olyan, mint a lóhúgy! Mért hiszitek, hogy a városban minden fenéig tejfel?

FARAGATLAN FICKÓ Márpedig én inni fogok. Ha török, ha szakad, akkor is megkóstolom az aludt-tejet! Öt üveggel fogok felhajtani egy szuszra.

SZEMÜVEGES És ha éppen akkor jön a busz, amikor elmegyünk? (*A közönség felé fordul, magában dünnyög.*) És ha megint nem áll meg? A józan ész azt mondja, hagyjuk a fenébe. De hát ki tudja? Hátha mégis jön. Nem félek én semmi mástól, csak ettől, hogy: hátha. El kellene döntenem. *Desk, dog, pig, book*, menni vagy nem menni. Az itt a kérdés! Talán az van a sorsunk könyvében megírva, hogy életünk végéig itt kell rostokolnunk. Amíg csak meg nem vénülünk, amíg a sírba nem dőlünk. Miért nem kovácsa az ember a saját jövőjének, miért fogadja el a balsorsa packázásait? S különben is, mi az a sors? (*A Lányhoz.*) Maga hisz a sorsban?

LÁNY (*halkan*) Hiszek.

SZEMÜVEGES A sors olyan, mint egy pénzdarab. (*A zsebéből előkotor egy fém-pénzt.*) Ebben hisz? (*Feldobja, el is kapja.*) Fej vagy írás? *Pig, book, desk, dog*, és minden eldő! *Are you a teacher? No! Are you a pig?* Nem, egyik sem vagyok. *I am I*, én én vagyok! De magadban mégsem hiszel, csak ebben. (*Nevet saját magán, feldobja a pénzt, megint elkapja.*)

LÁNY Mit tanácsol? Hiszen annyi erőm sem maradt, hogy bármit is el tudjak dönteni.

SZEMÜVEGES Akkor játsszunk a végzettel. Ha írás, maradunk, ha fej, megyünk. (*Feldobja a pénzt, az a földre esik. Rátapasztja a tenyerét.*) Menni vagy nem menni? Lássuk, mi áll a sors könyvében?

LÁNY (*tenyerét gyorsan a fiú keze fejére teszi*) Én félek...! (*Eszreveszi, hogy tenyere a fiú kezére simul, visszarántja a kezét.*)

SZEMÜVEGES Fél a saját sorsától?

LÁNY Nem tudom. Semmit sem tudok.

FARAGATLAN FICKÓ Nahát, ez a két csodapók! Jönnek végül is, vagy sem?

MESTER Hát nem lesz ennek már soha vége? Aki akar, menjen! Itt áll ez a tábla, itt várnak az emberek. Hol az ördögbe késik a busz? Ha nincsenek utasok, akik jegyet vesznek, miből fizetik a személyzetet?

Elcsendesedik a színpad, egyszerre hangzik fel a motorzaj és a Hallgatag férfi zenéje. Egyre tisztábban hallani, ritmusa is mind kifehetőbb.

MA ÜZLETVEZETŐ (*legyint, mintha csak valami zavaró tényezőt akarna elhessenteni*) Emberek, hát jön valaki?

A zaj elhal. Öregapó a megálló-táblának dőlve horkant egyet.

ÖREGAPÓ *(nem nyitja ki a szemét)* Megjött a busz? *(Senki sem válaszol.)*

FARAGATLAN FICKÓ Ez a faoszlop mindnyájatokat megbabonázott, de én füttyülök rá. *(Erőlködve lép néhányat, majd hirtelen lerogy a földre.)*

Mindenki a földön kuporog vagy ül. Motorzaj hallatszik. Senki sem moccan, mindnyájan figyelnek. A zaj erősödik, majd fokozatosan kivilágosodik a színpad.

FARAGATLAN FICKÓ *(még mindig a földön hever)* Hahó, megjött!

CSALÁDANYA Végre! Apóka, ne aludjon, megvirradt már! Mindjárt itt a kocsí.

ÖREGAPÓ Megjött? *(Gyorsan feláll.)* Megjött!

LÁNY Lehet, hogy megint nem fog megállni?

SZEMÜVEGES Ha megpróbálja, elálljuk az útját!

LÁNY Nem fog megállni.

ÖREGAPÓ Ha nem áll meg, az a sofőrnek az állásába kerül.

CSALÁDANYA És ha mégsem áll meg?

FARAGATLAN FICKÓ *(hirtelen felugrik)* Mester, nincs a batyujában egy jó nagy szög?

MESTER Minek?

FARAGATLAN FICKÓ Ha megint nem áll meg, jól bedurrantunk neki. Senki se fog a városba menni!

LÁNY Ne csináljanak ilyet! A közlekedés akadályozása törvénybe ütköző cselekedet!

SZEMÜVEGES Inkább az útját álljuk el. Mindenki lemegy az úttestre, csatárláncot alkotunk.

MESTER Ez az!

FARAGATLAN FICKÓ *(felszed a földről egy botot)* Gyorsan! Mindjárt itt van!

A zaj egyre közelebből hallatszik, mindenki feláll.

LÁNY *(kiabálva)* Álljon meg . . . !

CSALÁDANYA Már egy éve várunk!

ÖREGAPÓ Hé, hé! Álljon már meg!

MA ÜZLETVEZETŐ Hé . . . !

Mindenki a színpad előterébe tódul, elállják az utat. Az autóbusz túlköl.

SZEMÜVEGES *(vezényel)* Egy-kettő!

MINDNYÁJAN Megállni! Megállni! Megállni!

SZEMÜVEGES Már egy éve rostokolunk itt hiába!

MINDNYÁJAN *(integetve, kiabálva)* Nem várunk tovább! Álljon meg! Álljon meg! Álljon meg! Tessék megállni! Megállni . . . !

A busz szünet nélkül túlköl.

ÖREGAPÓ Félreugrani, gyorsan! Félreugrani!

A csoport pillanatok alatt félrehúzódik, majd szitkozódva a busz után ered.

FARAGATLAN FICKÓ *(a botot lóbálva utánavevi magát)* Te! Szétverlek!

SZEMÜVEGES *(visszarántja)* Vigyázz, te! még szétlapít!

LÁNY *(rémületében behunyja a szemét)* Jaj!

MESTER *(odarohan, megragadja Faragatlan fickót)* Gyere, ha kedves az életed!

FARAGATLAN FICKÓ *(kiszabadul a kezek közül, a busz után rohan, odahajítja a botját)* Hogy fordulnál a folyóba, zabálnának fel azok a kurva teknősbékák!

A zaj távolodik. A színpad elcsendesül.

MESTER *(értetlenül)* Csupa külföldi volt rajta.

CSALÁDANYA Külföldieket szállító turistabusz.

SZEMÜVEGES Mit vágnak fel vele, hogy külföldiekkel furikáznak?

ÖREGAPÓ *(magában dünnyögi)* Tele se volt a kocsi.

MESTER De hát én állva is utazhatnék! Hiszen megfizetném a jegy árát!

MA ÜZLETVEZETŐ Van valutája? Ezek csak külföldi pénzt fogadnak el.

ÖREGAPÓ *(mérgesen dobbant)* De hát ez nem külföld!

LÁNY Megmondtam, hogy nem fog megállni, és tessék, nem is állt meg. *(Ekkor már egymás után robognak el az autóbuszok előttük. Mindkét irányba. A különböző autóbuszoknak más-más hangjuk van.)*

MA ÜZLETVEZETŐ Ez már . . . ez már aztán sok a jóból! Ezek bazári majomnak nézik az utazóközönséget! Amíg jól gatyába nem rázzák a buszvállalatot, addig nem lesz rend a közlekedésben. Írjanak lakossági panaszlevelet, magam fogom elvinni a felettes szervükhöz, a Közlekedési Osztályra. *(A Szemüvegesre bökö.)* Ide figyelj, te írd meg!

SZEMÜVEGES Mit írjak?

MA ÜZLETVEZETŐ Hogyhogy mit írjál? Hát hogy így meg így meg így történt. Értelmiségi létedre még egy lakossági panaszlevelet se tudsz megfogalmazni?

SZEMÜVEGES Mi haszna az ilyen levélnek? Ugyanúgy várni fogunk, mint eddig.

MA ÜZLETVEZETŐ Aki várni akar, csak várjon, nekem igazán mindegy. Ahhoz a vacsorához nekem már régen nem fülök a fogam, én csak magukért teszem, amit teszek. Ha várni akarnak, úgy kell maguknak, csak várjanak, tessék.

Elcsendesül a színpad, halkan felhangzik a Hallgatag férfi muzsikája, de a zene ritmusa a könnyedebb háromnegyedes ütemre vált át, amitől az egész valahogy szarkasztikusabbá válik.

SZEMÜVEGES *(órájára néz, arcán döbbenet)* Húha! Baj van!

A Lány odamegy, ő is az órát nézi. A zene ritmusa bakugrásokkal követi, ahogy a hónapok nevét olvassák.

SZEMÜVEGES *(számolás közben nyomkodja az óra gombját)* Ötödik hó, hatodik hó, hetedik hó, nyolcadik hó, kilencedik, tizedik, tizenegyedik hó, tizenkettedik hó, tizenharmadik . . .

LÁNY Első, hó, második hó, harmadik, negye . . .

SZEMÜVEGES Ötödik, hatodik, hetedik, nyolcadik . . .

LÁNY Összesen egy év és nyolc hónap.

SZEMÜVEGES Az előbb már eltelt egy év.

LÁNY Akkor két év és nyolc hónap . . .

SZEMÜVEGES Két év és nyolc hónap . . . Nem, nem jó. Már három éve és nyolc hónapja. Nem, ez sem jó. Öt éve és hat hónapja . . . nem jó. Hetedik hó, nyolcadik hó, kilencedik, tizedik . . .

A többiek tanácstalanul bámulnak egymásra.

FARAGATLAN FICKÓ Az anyja hétszázát, ez mebuggyant.

SZEMÜVEGES Teljesen az eszemnél vagyok.

FARAGATLAN FICKÓ Nem rólad beszélek. Azt mondtam, hogy erre a szerentyűre jött rá a dilióra.

SZEMÜVEGES A gépeknek nincsenek idegeik. Az óra az idő mérésére szolgáló szerkezet. Az idő múlása pedig teljesen független attól, hogy az embernek rendben vannak-e az idegei vagy sem.

LÁNY Hagyja abba, jó? Könyörgök!

SZEMÜVEGES Kérem, ne szakítson félbe. Hiszen én semmiféle szerepet sem játszom az egészben. Senkinek sem áll módjában megakadályozni az idő múlását. Nézzék, jöjjenek mindnyájan ide, nézzék meg az órát.

A többiek körülveszik, mindenki az órát figyeli.

SZEMÜVEGES Hat év . . . hét év . . . nyolc . . . kilenc . . . mire ezt kimondom, kerek tíz esztendeje!

MESTER Nem téved? *(Megragadja a Szemüveges csuklóját, rázogatja, ráteszi az órára a fülét, tüzetesen megvizsgálja.)*

FARAGATLAN FICKÓ *(odalép, megnyomja a gombot az órán)* Na, most hova tűntek a számok? Ide figyeljenek, üres az egész! *(Megragadja a Szemüveges kezét, felmutatja.)* Csak egy gombnyomás, és megáll minden! *(Diadalmasan.)* Nem kell úgy betojni ettől a bigyótól!

SZEMÜVEGES *(szigorúan)* Mit értesz te ebből? Ha nem látjuk, az idő akkor is múlik. Az idő objektív valóság. Megvannak a képletek, amelyeknek segítségével ki lehet számítani: T egyenlő négyzetgyök alfa plusz béta szorozva szigmának az ennyedik meg annyiadik hatványával . . . Einsteinnek a relativitás elméletéről szóló könyvében megtalálható.

LÁNY *(hisztérikusan)* Nem bírom tovább! Nem bírom tovább!

ÖREGAPÓ Hát igazság ez? *(Köhög.)* Arra kényszerítik az utazóközönséget, hogy addig ácsorogjon a megállóban, amíg csak bele nem vénül . . . *(Egyetlen szempillantás alatt törődött aggastyánná válik.)* Ostoba játék ez, nagyon ostoba . . .

MESTER *(méltatlankodva)* A buszvállalat szándékosan ki akar tolni velünk. De hát bántottam én őket?

CSALÁDANYA *(teljesen kimerülve)* Pej-pej, szegény kis Pej-pejem! Apja! Most már nem is a szennyessel van a baj, régen ronggyá nyúttek mindent. Nincs is mit magukra venniük . . . Hiszen még azt sem tudja, hogyan vegye a kezébe a tút . . .

Faragatlan fickó félrehúzódik a színpad szélére, a kavicsokat rugdossa. Egyet balra, egyet jobbra. Azután hirtelen leroskad a földre, lábát tehetetlenül szétterpeszti.

LÁNY *(fásultan)* Úgy szeretnék sírni.

CSALÁDANYA Sírj csak, sírjál, nem szégyen az.

LÁNY Nővérekém, de hát nem tud belőlem kiszakadni a sírás . . .

CSALÁDANYA Miért is születünk asszonynak? A mi osztályrészünk a várako-

zás, a vég nélküli várakozás. Először arra várunk, hogy megtegyünk a fiúknak, ha aztán végre férjhez mentünk, arra kell várnunk, hogy megszülessen a kicsi, akkor meg azt lessük, mikor nő már fel, de közben mi magunk is megöregszünk . . .

LÁNY Én már megöregedtem, én már belevénültem a várakozásba . . . *(Családanya vállára dől.)*

CSALÁDANYA Ha sírhatnékod van, csak sírd jól ki magad. Ha kibuggyannak a könnyeid, mindjárt megkönnyebbülsz. Én is úgy szeretném a fejemet a férjem ölébe hajtani, és jól kibógni magam . . . Nem is tudom, miért . . . Csak úgy . . .

MA ÜZLETVEZETŐ *(Öregapóhoz fordulva, együttérzően)* Apókám, megéri ez magának? Mi a rossz abban, ha az ember otthon üldögél öreg napjaira, és élvezi azt a kis kényelmet? A lantpengetés, a sakk, az olvasgatás, a festés csupa játék, azért találták ki őket, hogy agyonüssék velük az időt. Hogy magunkban is elszórakozunk. Maga meg mindenáron össze akarja mérni a tudását azzal a városi fickóval! Azért a néhány figuráért képes lenne öreg csontjait végigrázatni az úton. Hát érdemes?

ÖREGAPÓ Mit ért maga ehhez? Maga szerint minden csak üzlet. Az ember a sakkolás kedvéért sakkozik, a szellemi élvezetért. Azért élünk a világon, hogy a szellemi élvezetekből is kivegyük a részünket.

Faragatlan fickó unalmában nem tud mit kezdeni magával, odalép a Szemüveges mögé, erőteljesen a vállára csap, kizökkenti a gondolataiból.

SZEMÜVEGES *(felmérgesedik)* Te nem tudod, mi az, hogy kínlódni, ezért vagy olyan érzéketlen, mint egy fadarab. Minket az élet félredobott, mirőlunk megfeledkezett a világ. Tehetetlenül kell néznünk, hogy az éveink haszontalanul leperegnek. Hát nem érted? Nem értesz te semmit! Te képes vagy így élni, bele a világba, a semmibe, én nem . . .

MESTER *(rosszkedvűen)* Nekem nincs visszautam, én műbútorasztalos vagyok, keményfával dolgozom. Nemcsak azért megyek a városba, hogy két garassal többet kaparjak össze, és legyen mit elvernem. A szakma kötelez. Megélnék én falun is. Ott is volna mit csinálnom. Ha időnként összebütykölnék egy-egy mennyezetes ágyat, asztalt vagy stelázsit, nem halnánk éhen. De csak erre volna jó ez az apáról fiúra szálló mesterség? Lehetsz te akármilyen üzletvezető, ez neked magas.

SZEMÜVEGES *(félrelőki Faragatlan fickót)* Eriggy innen, hagyjál magamra! *(Hirtelen kitör.)* Nekem nyugalomra van szükségem! Érted? Nyugalomra! Nyugalomra!

Faragatlan fickó engedelmesen odébbmegy. Bedugja az ujját a szájába, hogy füttyent-sen, de meggondolja magát.

LÁNY *(a közönséghez fordulva, magában)* Annyi álmom volt, olyan szép álmaim voltak . . .

CSALÁDANYA *(a közönséghez fordulva, magában)* Néha úgy szeretnék álmodni én is.

A továbbiakban a két nő szövege összefonódik, nem egymáshoz szólnak, mindkettő a közönséghez beszél.

LÁNY Azt álmodtam, hogy a hold elneveti magát . . .

CSALÁDANYA Ahogy az ágyba kerülök, máris elnyom az álom. Iszonyú fáradt vagyok, iszonyú kimerült . . . Sosem tudom kialudni magam . . .

LÁNY Álomban megfogta a kezemet, a fülemhez hajolt, hogy valami csacsiságot suttojon. Úgy szerettem volna hozzásimulni . . .

CSALÁDANYA Ahogy kinyitom a szememet, hát látom, hogy Pej-pej zoknijá kilukadt, és kilóg belőle a kis lábujja . . .

LÁNY Most már nincsenek álmaim . . .

CSALÁDANYA Apja pulóverujján kikopott a szál . . .

LÁNY A fekete medve sem szokott rám ugrani . . .

CSALÁDANYA Pej-pej elemes kisautót szeretne . . .

LÁNY Nem üldöz már vadul senki . . .

CSALÁDANYA Fél kiló paradicsom két csiao . . .

LÁNY Soha többé nem lesznek álmaim.

CSALÁDANYA Hát ilyesmik járnak egy családanya eszében . . . (*A Lányra néz.*)
Hej, de más voltam én is, mikor olyan fiatal voltam, mint te!

A következőkben egymáshoz beszélnek.

LÁNY Ha tudnád, én is mennyire megváltoztam. Féltékeny vagyok. Nem bírom elviselni, ha más lány divatos ruhát vesz föl. Tudom, hogy ez nem szép tulajdonság, de ha azt látom, hogy egy lány magas sarkú cipőben jön ki hozzánk a városból, felfortyanok, úgy érzem magam, mint akibe belerúgtak, mint aki előtt szándékosan hivalkodnak. Nővérkém, tudom, hogy nem volna szabad . . .

CSALÁDANYA Én megértelek, ezért neked senki sem tehet szemrehányást.

LÁNY De hát nem érted? Irigy lettem. Mikor meglátom őket, majd beledöglök az irigységbe!

CSALÁDANYA Ne beszélj már bolondságokat, ebben senki sem találhat kivetnivalót.

LÁNY Mindig ilyen mintás anyagból készült, egybeszabott ruhát szerettem volna viselni, tudod, amelyiknek cipzár van a derekán. De sosem mertem ilyet csináltatni. Ha a városban élnék, könnyű dolgom lenne. Ott mindenki ilyet visel, ezzel van tele az egész utca. De hát itt? Itt fölvehetném? Mondd meg nekem, nővérkém!

CSALÁDANYA (*megsimogatja a lány haját*) Olyan ruhát vegyél föl, amilyen jól esik. Ne várd meg, amíg megöregszel, mint én. Te még fiatal vagy. Jön majd egy fiú, akinek megtetszel. Megszeretitek egymást. Szülsz neki egy gyereket, aztán ő még nagyobb ragaszkodással vesz körül . . .

LÁNY Folytasd, nővérkém, folytasd! Nézd csak meg, nincs még ősz hajszálam?

CSALÁDANYA (*a Lány hajában matat*) Nincsen, igazán nincs.

LÁNY Be ne csapjál!

CSALÁDANYA Hát . . . egy-két szál az egész.

LÁNY Tépd ki!

CSALÁDANYA De nem is látszik! Nem szabad kitépni, mert több nő helyette.

LÁNY Drága jó nővérkém, könyörgök, tépd ki!

Családanya kitép egy ősz szálát a Lány hajából, majd hirtelen átöleli a Lányt, és felzokog.

LÁNY Nővérkém, mi lelt?

CSALÁDANYA Ugye, nekem rengeteg ősz hajszálam van, nézd csak, ugye, nekem már mákosodik a fejem?

LÁNY Ugyan, dehogyis . . . (*Átöleli, együtt sírnak.*)

FARAGATLAN FICKÓ (*a földre huppan, egy bankjegyet csap le maga mellé.*)

a zsebéből előhúzza négy kártyalapot, azt is ledobja) Na, ki áll ki velem? Öt jüan a tét. Soha vissza nem térő alkalom!

Öregapó a zsebet tapogatja.

FARAGATLAN FICKÓ Hiába tapogatja a zsebet, ezt én becsületes munkával szereztem. Ha olyan könnyen ragadna a dudva a kezemhez, nem magukkal lopnám itt a napot. (*Öregapó és Ma üzletvezető közrefogja Faragatlan fickót.*) Na, melyikük szánja el magát? A bal kezem három jüan, a jobb kezem két jüan, az összesen öt. Ez az össz vagyonom. A buszjegy ára oda-vissza, és az aludttej is benne van.

MA ÜZLETVEZETŐ Ilyen fiatal, és máris ilyen romlott!

FARAGATLAN FICKÓ Elég legyen, nevelje odahaza a saját kölkét. Na, Öregapó, nem próbál szerencsét? Ha négyből kettőt eltalál, öt jüan üti a markát. Ha sikerül, szerencséje van, ha nem, hát nincs. Egy ilyen idős úriember, mint maga, igazán nem sajnálhat kockára tenni néhány krajcárt! És ha valaki elmegy piáért, mindenki a vendégem.

A Mester is odalép.

FARAGATLAN FICKÓ Itt az Égi Kapu, a Földi Kapu, a Fekete Sárkány, a Fehér Tigris, melyiket választja?

A Mester szájon vágja.

FARAGATLAN FICKÓ Jól van, megvagyok én a város nélkül! Nem kell az aludttej! (*Hangosan elbőgi magát.*) Koptassák csak a városiak a flasztert, az anyjuk keserves szentségit!

ÖREGAPÓ Szedd föl ezeket a földről, öcskös. Szedd csak szépen föl.

Faragatlan fickó mocskos kézzel letörli a könnyeit, kifújja az orrát. A bankjegyet és a kártyát felszedi a földről. Lehorgasztja a fejét, szipog, a színpad elcsendesül. A buszok távoli moraja keveredik a Hallgatag férj hol elmosódóbb, hol jobban kivehető muzsikájával, amelynek gyorsuló ritmusában mind több az örömet sugárzó motívum.

SZEMÜVEGES Ez a busz már aligha jön ide. (*Elszántan.*) Gyerünk, vágjunk mi is neki. Amíg itt ácsorogtunk, ő nemcsak hogy beért a városba, de biztosan csinált is valami okos dolgot. Itt már nincs mire várni.

ÖREGAPÓ Ez a beszéd! Lányom, ne ríjál. Ha elmentél volna azzal a férfival, nemcsak hogy férjhez mentél volna, meg nemcsak hogy gyereket szültél volna, az a baba már járna is. Mi meg csak várunk itt, egyre csak várunk, még a hátunk is belegörnyed . . . (*kínlódva*) hát meg kell próbálni. (*Botladozik.*)

Szemüveges odasiet, támogatja Öregapót.

ÖREGAPÓ Csak attól félek, hogy én már nem érek oda . . . Húgomasszony, maguk is jönnek?

LÁNY Nővérkém, érdemes nekem még bemennem a városba?

CSALÁDANYA (*a Lány haját fésüli*) Micsoda igazságtalanság! Még hogy egy ilyen lány nem kell senkinek! Majd én összehozlak valakivel! (*Felveszi a szatyrot.*) Mi a fenének kellett ezt a dögnehéz szatyrot idehoznom!

LÁNY Majd én segíték.

MA ÜZLETVEZETŐ Ennyi mindent összevásáraolt?

ÖREGAPÓ Na, most jön vagy nem jön?

MA ÜZLETVEZETŐ *(tűnődve)* Hát, ami azt illeti, falun vagy kisvárosban az élet sokkal nyugodtabb. Hogy mást ne is mondjak, itt van például az úttest. Ha öregapám csak egy pillanatra behunyja a szemét a sok piros meg zöld lámpa közt, máris halálra gázolhatja egy gépkocsi.

MESTER Én akkor is megyek.

FARAGATLAN FICKÓ *(visszanyeri a nyugalmát)* Azt hiszed, majd hordszéken fogunk hazacipelni?

MA ÜZLETVEZETŐ Mit csinálsz itt a cirkuszt?! Nekem magas vérnyomásom van, érlelmeszedésem... *(indulatosan)* én ugyan nem keresem magamnak a bajt!

(Elindul, útközben visszanéz.) Elfelejtettem bevenni a pálinkába áztatott formalinos nyugtató tápfőzetemet.

A többiek utána néznek, míg csak Ma üzletvezető el nem tűnik a színről.

ÖREGAPÓ Vajon hazamegy?

CSALÁDANYA *(az orra alatt dűnnyög)* Haza.

LÁNY *(erőtlenül)* Mi ne menjünk haza!

FARAGATLAN FICKÓ Ó a maga útján megy, mi is a magunkén.

MESTER *(a Szemüvegeshez)* Mért nem megy vele?

SZEMÜVEGES Még egyszer, legeslegutoljára meg akarok győződni róla, nem jön-e mégis a busz. *(Megtörli a szemüvegét, majd újból felteszi.)*

A várakozók szétszédnek a színpad négy sarkára, fel-alá járnak, figyelnek; van, aki elindul, van, aki útközben megáll, a járkálók egymásba ütköznek.

ÖREGAPÓ Ne állja el az utamat!

FARAGATLAN FICKÓ Hagyjon engem békén!

CSALÁDANYA Nem ismerem ki magam...

SZEMÜVEGES Micsoda élet... micsoda élet...!

LÁNY De hát miféle élet ez?

SZEMÜVEGES Jól van, hát ne hívjuk életnek, de az emberek attól még élnek.

LÁNY Jobb lenne meghalni.

SZEMÜVEGES Akkor meg minek él?!

LÁNY Hiába jövünk a világra, ha aztán meghalunk, az egésznek semmi értelme.

SZEMÜVEGES Muszáj, hogy valami értelme legyen.

LÁNY Nem halni meg, és így élni, milyen sivár ez!

Mind ott toporog, ahol volt; valamennyien körbe-körbe járnak, mint akiket megigéztek.

MESTER Induljunk!

LÁNY De mégse...

SZEMÜVEGES Hát nem megyünk?

FARAGATLAN FICKÓ Gyerünk már...!

CSALÁDANYA Most kellene elindulni!

ÖREGAPÓ Rajta...!

Elcsendesül a színpad; szemerkél az eső.

ÖREGAPÓ Esik?

FARAGATLAN FICKÓ Öregapám, ha ez így megy tovább, még jégesőt is kapunk a nyakunkba.

MESTER (az eget kémleli) Ha egyszer nekiered, ez nem sajnálja. A fene egye meg!

CSALÁDANYA Hát nem rákezdté?

Szaporán kopog az eső.

CSALÁDANYA Most aztán mit csináljunk?!

ÖREGAPÓ (magában dünnnyögi) Valami fedél kéne a fejünk fölé...

LÁNY (megragadja a Családanya kezét) Gyerünk, ha megázunk, az se számít!

FARAGATLAN FICKÓ (leveti a dzsekijét) Ha nem megyünk, csak fölöslegesen áztatjuk itt magunkat. Te magasságos, de betettél nekünk!

SZEMÜVEGES (a Lányhoz) Szó se lehet róla. Átnedvesedett ruhában könnyen meg lehet fázni.

MESTER Egy kis zápor nem a világ. Odébbmegy ez a néhány felhő, aztán vége az egésznek. (Szerszámobatyuujából előkotor egy nagy darab viaszosvásznat, Öregapó és a Családanya feje fölé tartja.)

CSALÁDANYA A Mester aztán mindenre gondol.

MESTER Én mindig úton vagyok, hol az eső kap el, hol a szélvihar, megszoktam már. (A többiekhez.) Ne kéressék magukat, húzódjanak mindnyájan ide!

Úgy zuhog, mintha dézsából öntenék. A Lány a Szemüveges kíséretében szóltanul a viaszosvászon alá húzódik.

MESTER (Faragatlan fickóhoz) Hát neked ott elment a józan eszed?

Faragatlan fickó is a viaszosvászon alá húzódik. A színpadi fények lassan kialszanak.

ÖREGAPÓ Fiatalkoromban meg se kottyant nekem az ilyen őszi eső, most meg, hogy megöregedtem, és a reuma is kínoz, bizony megérzem az erejét.

SZEMÜVEGES (a Lányhoz) Nem fázik?

LÁNY (vacogva) Kicsit.

SZEMÜVEGES Alig van magán valami, hadd terítsem a vállára a kabátomat.

LÁNY És mi lesz magával?

SZEMÜVEGES Az nem számít. (Úgy reszket a hidegtől, hogy még a fogai is belevacognak.)

FARAGATLAN FICKÓ (a Szemüveges órájára bökk) Jár még ez a szerkenytű? Már a majom év ló hónapjában járunk?!

LÁNY Meg ne nézze az óráját!

CSALÁDANYA Azt se tudjuk, hogy milyen esztendő milyen hónapját írjuk!

LÁNY Jobb, ha nem tudjuk.

Szélzúgás, esőkopogás hallatszik. A következő szövegeket a változó erejű szél s az eső zaja festi alá. A szereplők beszéde időnként összemosódik.

FARAGATLAN FICKÓ Most aztán lesz víz az árokban... Lehet halat fogni... Öregapám, lefogadom magával...

LÁNY (közben)... Jó így üldögelni... ess csak, eső, fújjál, te hideg szél...

odabentről mégis melengeti valami a szívemet... összeér a vállunk, jó így együtt üldögelni...

SZEMÜVEGES *(közben)* ...ném is rossz így... selymes köd borít be mindent, a földeket, ott szemben azt a dombot, az ismeretlenbe vezető utat, minden olyan homályos-kitapinthatatlan... Milyen melegszívű ez a lány... milyen becsületes... milyen jó...

ÖREGAPÓ Fiam, te is benne vagy már a korban, micsoda dolog, hogy csak így élsz, bele a világba! Ideje volna családot alapítani, szakmát tanulni!

LÁNY *(közben)* ... hogy bepárasodott a szemüvege...!

SZEMÜVEGES *(közben)* ... milyen szép ez a lány!... Hogy nem vettem eddig észre?... Igen, a pára. Le ne törölje! Így jó, ha mindenem ilyen puha köd ül...

A következő szövegrész három csoportban, csaknem egyidejűleg hangzik el. Időnként a szövegek, mint a kórushangok, egymásba fonódnak. A párbeszéddek nem egyforma hangerejűek, hol az egyik hang, hol a másik kerekedik felül.

I. csoport

ÖREGAPÓ *(hangosan)* Ki kellene tanulnod valami tisztességes szakmát.. Különbem nem akad olyan kislány, aki hozzád kötné az életét.

FARAGATLAN FICKÓ *(hangosan)* Mit erőltessem, ha egyszer senki sem fogad fel...

ÖREGAPÓ *(hangosan, a Mesterre pillantva)* Hát nem itt áll előtted a Mester?

FARAGATLAN FICKÓ *(hangosan, felbátorodva)* Mester, nem vesz fel ipari tanulókat?

MESTER *(közepes hangerővel)* Attól függ, milyeneket.

FARAGATLAN FICKÓ *(közepes hangerővel)* Milyen kellene?

MESTER *(közepes hangerővel)* A kézműipar nem olyan, mint a tudomány. Ide olyan ember kell, akinek helyén van a keze-lába, aki dolgoz és igyekvő.

FARAGATLAN FICKÓ *(hangosan)* Enrólam mi a véleménye?

MESTER *(hangosan)* Hát, te nagyobb vagány vagy, mint kellene.

II. csoport.

SZEMÜVEGES *(közepes hangerővel)* A felvételi korhatárt lekéstem, most aztán mihez kezdjek? Úgy elment a fiatalságom, hogy észre se vettem...

LÁNY *(közepes hangerővel. Hozzáér a vállához)* Esti egyetemre nem mehetnél? Létezik levelező tagozat is! Felvesznek, biztosan felvesznek!

SZEMÜVEGES *(hangosan)* Úgy gondolod?

LÁNY *(hangosan)* Biztos vagyok benne. *(Szemüveges szótlanul megfogja a kezét.)* Erre semmi szükség, ezt hagyjuk.

(Visszahúzza a kezét, megfordul; átöleli a Családanya vállát. Szemüveges átkarolja a saját térdét, párbeszédüket figyelni.)

III. csoport

CSALÁDANYA (*halkan*) Egyszer éppen éjszaka voltam így úton. Akkor is esett az eső, sehogy se akart elállni. Úgy éreztem, hogy követnek. Titokban hátralestem, de úgy zuhogott, hogy nem tudtam világosan kivenni, ki az. Azt azonban tudtam, hogy a nyomomban van valaki. Ő is esernyőt tartott a kezében. Se nem közeledett, se nem távolodott. Ha meggyorsítottam a lépteimet, ő is meggyorsította, ha lassabban mentem, ő is lassított. Komolyan mondom, rám jött a frász. Így kalapált a szívem.

LÁNY (*közepes hangerővel*) És aztán?

CSALÁDANYA (*közepes hangerővel*) Végre aztán odaértem a kapunkhoz...

A továbbiakban a szövegrészek összefolynak.

CSALÁDANYA ... és megálltam. Az illetőnek a lámpa fénykörén kellett áthaladnia. Hát képzeld el, egy másik asszony volt! Ugyanúgy félt, mint én. Attól is, hogy egyedül kell menni, meg attól is, hogy valami gazfickóba ütközhet.

MESTER Pedig igazán rossz ember nincs is olyan sok. Résen lenni persze nem árt. De ha én sem bántok senkit, mások sem fognak bántani engem.

ÖREGAPÓ Hát ez az! Én mondom, az örökös haragszomrád minden baj forrása. Te engem akarsz bemártani, én erre téged billentelek fenéken. Ha az emberek több figyelemmel volnának egymás iránt, mindjárt könnyebb lenne az élet.

CSALÁDANYA De jó is lenne, ha az emberek segítenék egymást, ha jó szívvvel lennének egymáshoz!

Elcsöndesedik a színpad, csak a hideg szél süvítését hallani.

MESTER Húzódjanak közelebb.

ÖREGAPÓ Szorosabban.

SZEMÜVEGES Vessük egymásnak a hátunkat.

CSALÁDANYA Így mindjárt melegebb van.

LÁNY Én csiklandós vagyok.

FARAGATLAN FICKÓ És most ki kit melenget?

Szorosan összetömörülnek. A hideg szél süvítése közepett felhangzik Ma üzletvezető hangja: „Várjanak, ne menjenek még!”

MESTER (*Faragatlan fickóhoz*) Nézd már meg, ki kiabál.

FARAGATLAN FICKÓ (*kidugja a fejét a viaszosvászon alól*) Ma üzletvezető a fogyasztási szövetkezetből.

Ma üzletvezető egész testében reszketve befut a színpadra, nyomban odahúzódik a viaszosvászon alá.

CSALÁDANYA Átnedvesedett ruhában könnyen megfázik az ember, vegye le gyorsan!

MA ÜZLETVEZETŐ Nem jutottam messzire, amikor... (*Tüsszent.*)

ÖREGAPÓ Azért, mert egyedül próbált visszazaladni. Ha együtt marad velünk, most nem nézne ki úgy, mint egy ázott veréb.

MA ÜZLETVEZETŐ Látom, öregapám jó egészségnek örvend.

ÖREGAPÓ Soha semmit nem szabad félbehagyni! Hát mégis bemegy a városba az ismerőséhez, arra a vacsorára?

MA ÜZLETVEZETŐ Magának még mindig azon a réges-rég kútbaesett sakkpartin jár az esze?

ÖREGAPÓ Miért, talán nem találkozhatok egy másik sakkrajongóval?

CSALÁDANYA Nehogy itt összeakasszák már megint a tengelyt!

MA ÜZLETVEZETŐ Ő nem bírja ki kötekedés nélkül!

ÖREGAPÓ Na, maga se dicsekedhet valami kiváló természettel.

CSALÁDANYA Mindannyian ugyanaz alá a viaszosvászon alá bújtunk az eső elől.

MA ÜZLETVEZETŐ Ő nem bírja ki kötekedés nélkül!

kerül neki.)

CSALÁDANYA Minden elrendeződik, ahogy kisüt a nap.

MA ÜZLETVEZETŐ Micsoda átkozott eső!

ÖREGAPÓ Már megbocsásson, de hogy volna ez eső? Hó ez a javából!

Mind egy oldalra húzódnak, a viaszosvászon alól kidugják kezüket-lábukat, hogy meggyőződjenek róla, kinek van igazsága.

LÁNY Eső ez.

SZEMÜVEGES *(kinyújtja a lábát, rúg néhányat)* Szerintem havazik.

FARAGATLAN FICKÓ *(kiszalad a viaszosvászon alól, ugrándozik, mint a bakkecske)* Nahát, az anyja nemjóját, ez jégeső!

MESTER Te kölyök, megint nem bírsz magaddal? Gyere ide, segíts!

Faragatlan fickó engedelmesen visszakullog, megfogja a viaszosvásznat. A szélzúgás és az eső zaja felerősödik, de más hangok is belevegyülnek: mintha gépkocsi-indítást, -fékezést lehetne hallani, felsejlik a Hallgatag férfi zenéje is, amely most ismét erőteljessé válik.

CSALÁDANYA Hát csak nem tudunk útnak indulni! *(Felveszi a szatyrát.)* Ki tudja, hány évet, hány hónapot kell még várunk... Ennek az esőnek vagy hónap nem akar vége szakadni...

SZEMÜVEGES *(lehajtott fejjel magolja az angol szavakat)* This is rain. That is snow.

ÖREGAPÓ *(sakkasztalát rajzol a földre)* Ágyú oldalra lép hétről nyolcra; Ló oldalra lép kilencről ötre.

A Lány gondolataiba mélyed, majd a viaszosvászon alól kilépve mintegy a szerepéből is kilép. Ahogy előrehalad, minden lépésnél szembetűnőbb a változás. Mire a közönség soraihoz ér, már nem azonos a darabbeli szerepével. A színpadi fények lassan kialszanak.

LÁNY Kit érdekel, hogy eső vagy hó, három év, öt év vagy tíz év! De hányszor tíz esztendő van az ember életében?!

A következőkben a három beszélő szövege egyszerre hallatszik.

LÁNY Elrabolták az életedből...

SZEMÜVEGES *(halkan)* It rains, it rained...

ÖREGAPÓ *(még halkabban)* Ló kilencről nyolcra lép, támad, Ágyú négyről háromra hátrál...

LÁNY ... És meddig fognak még megrabolni? Ez most már mindig így lesz?
SZEMÜVEGES ... *it is raining, will it be raining?*

ÖREGAPÓ Gyalog oldalra lép hatról ötre, Kocsi ötről egyre lép, támad!

LÁNY ... és te így fogod siratni az elveszett éveidet? Így fogsz szenvedni?

SZEMÜVEGES ... *it snows, it snowed ...*

ÖREGAPÓ Tiszt ötről hatra hátrál, Ágyú oldalra lép négyről hétre.

LÁNY ... és csak szenvedsz, és csak vársz az idők végezetéig?

SZEMÜVEGES *It is snowing and it will be snowing.*

ÖREGAPÓ Jaj, a Kocsi háromról ötre lép, támad, a Tiszt pedig ötről hatra hátrál!

LÁNY A vén megvénül, az újszülött hamarosan világra jön ...

SZEMÜVEGES *Rain is rain. Snow is snow.*

ÖREGAPÓ Kocsi háromról kettőre lép, támad, Ágyú négyről egyre hátrál!

LÁNY A ma után egy újabb ma következik, a holnap mindig holnap marad.

SZEMÜVEGES *Rain is not snow, snow is not rain.*

ÖREGAPÓ Hűha, az Elefánt ötről háromra hátrál, az Ágyú oldalra lép négyről hétre!

LÁNY És te így fogsz várni és átkozódni? Egy életen át?!

SZEMÜVEGES *Rain isn't snow and snow isn't rain!*

ÖREGAPÓ Az Elefánt hétről ötre hátrál, a Kocsi háromról hétre lép, támadás, matt!

A színpad fokozatosan megvilágosodik, a Lány közben visszatért a színpadra, és visszalépett a szerepébe. A szél és az eső elállt.

MESTER (*az eget kémleli*) Nem megmondtam, hogy csak futó zápor? Tessék, itt van, kisütött a nap. (*Faragatlan fickóhoz.*) Tedd el a viaszosvásznat.

FARAGATLAN FICKÓ Igenis. (*Összehajtja.*)

CSALÁDANYA Hát útrakelünk?

LÁNY (*a Szemüvegeshez*) Menjünk?

ÖREGAPÓ De hová?

FARAGATLAN FICKÓ A városba, Mester?

MESTER A lényeg az, hogy itt légy a sarkamban.

ÖREGAPÓ Hát még mindig a városba készülünk? Az is odaér, aki ilyen öreg, mint én?!

SZEMÜVEGES Ha vissza akar menni, ahhoz is gyalogolnia kell.

ÖREGAPÓ Ebben igaza van.

CSALÁDANYA Hú, de nehéz ez a szatyor!

SZEMÜVEGES Nénémasszony, hadd vigyem a szatyrát! (*Felkapja.*)

CSALÁDANYA Igazán hálás vagyok magának. Bácsikám, maga meg nézzen a lába elé, nehogy a tócsába lépjen.

LÁNY Óvatosan! (*Megfogja Öregapó karját.*)

ÖREGAPÓ Menjenek szépen előre, az ilyen vénember már csak kolonc. Ahol éppen eldőlk, ássatok egy gödröt majd. Csak ne felejtsetek el táblát állítani fölébe. Írjátok rá, hogy: „haláláig a sakk bolondja volt”. Meg azt, hogy: máshoz nem értet, csak a figurákat tologatta egy életen át. Az alkalmat leste, hogy bemehessen a városi

kultúrházba, ahol megmutathatja, mit tud. Csak várt, várt, amíg bele nem rokkant. Itt dőlt ki a városba vezető úton.

LÁNY Ejnye már, miket beszél!

ÖREGAPÓ Édes lányom! *(A Szemüvegesre néz, aki zavartan tologatja a pápa-szemét.)* Ma üzletvezető, maga hogy döntött? Megy vagy marad?

MA ÜZLETVEZETŐ Megyek! Ha addig élek is, megkeresem az autóbusz-vállalatot. Felmegyek az igazgatóhoz, és megkérdem, kinek üzemeltetik ők az autóbuszokat! A maguk szórakozására vagy az utazóközönség szolgálatára? Ha ilyen kellemetlenséget okoznak az utasoknak, ezért felelősséggel tartoznak! Panaszt teszek a bíróságon! Fizessenek kártérítést az elveszett éveinkért, a megrongált egészségünkért!

LÁNY Mit képzelsz! Nincs olyan bíróság!

MA ÜZLETVEZETŐ *(a Szemüvegeshez)* Nézze csak meg az autóbustáblát! Ez milyen megálló? Mit mutat most a kvarcórája? Mindent föl kell jegyezni pontosan, hogy számon kérhessük a buszvállalatot!

SZEMÜVEGES *(a megálló-táblát vizsgálja)* Miért nincs itt kiírva a megálló neve?

ÖREGAPÓ Különös.

MA ÜZLETVEZETŐ Ha neve sincsen a megállónak, minek állítanak ide táblát? Nézze csak meg jobban!

LÁNY Márpedig nincs.

FARAGATLAN FICKÓ Mesterem, hiába vártunk. Ezek a buszosok átverték minket.

ÖREGAPÓ Nézzük meg még egyszer. Ha tábla van, akkor neve is kell hogy legyen a megállónak.

FARAGATLAN FICKÓ *(átmegy a tábla túoldalára. Szemüvegeshez)* Ide süss! Mintha valami papírt ragasztottak volna ide, látni a nyomokat.

SZEMÜVEGES *(alaposan megszemléli)* Valami értesítés lehetett.

MA ÜZLETVEZETŐ De hová lett? Keressük csak meg!

LÁNY *(a földön keresgél)* Ebben a szélben meg esőben annak már régen nyoma veszett.

FARAGATLAN FICKÓ *(felmászik a korlátra, úgy nézi a táblát)* Ezek a ragasztónyomok teljesen kifakultak, ezt még az ősidőkben rakták ki ide.

CSALÁDANYA Hogyan, megszüntették volna ezt a megállót? Pedig múlt szombaton én még...

LÁNY Melyik múlt szombaton?

CSALÁDANYA Hát a múlt-múlt-múlt-múlt-múlt-múlt...

SZEMÜVEGES Melyik év melyik hónapjának melyik szombatjáról beszél? *(Szemüvege szinte rátapad az órájára, annyira nézi.)*

FARAGATLAN FICKÓ Azt ugyan bámulhatod, üres a lapja! Már régen ki kellett volna cserélni az elemet!

MESTER Akkor hát nem csoda, hogy nem álltak meg a buszok!

ÖREGAPÓ Vagyis hiába vártunk?!

SZEMÜVEGES Azért nem volt teljesen hiábavaló.

ÖREGAPÓ *(fájdalmasan)* Mi a csudának áll akkor itt ez a tábla? Miért vezeti fölé az embereket?!

LÁNY Menjünk már! Induljunk neki!

MA ÜZLETVEZETŐ De hát föl kell jelenteni őket!

SZEMÜVEGES Kit jelent föl?

MA ÜZLETVEZETŐ Hát a buszvállalatot. Nem hagyhatjuk, hogy így a bolondját járassák az emberekkel. Én akár az üzletvezetői posztomról is kész vagyok lemondani!

SZEMÜVEGES Csak magát jelentheti föl. Ki mondta, hogy ne nézzük meg ala-

posabban? Ki mondta, hogy csak várjuk jobbról is, balról is? Gyerünk, egye meg a fene, nincs mit várni többé.

MESTER Akkor hát gyerünk!

MIND *(félhangosan dühnyögik)* Menjünk... menjünk... menjünk...

ÖREGAPÓ Vajon be lehet még érni a városba?

CSALÁDANYA Talán árvíz támadt közben, elmosta a hidat, és az út most már járhatatlan.

SZEMÜVEGES *(ingerülten)* Már hogy volna járhatatlan? Hány autóbusz haladt el mellettünk?!

Távrolról motorzaj. Mindenki csendben bámul arrafelé. A hangok egyszerre, mind a négy égtáj felől érkeznek. Az emberek megzavarodnak; nem tudják, merre forduljanak. Egy autóbusz súlyos dohogása mind közelebről hallatszik. Hallgatag férfi muzsikája mint a szférák zenéje lebeg az autók robaja felett. Mindenki előrefordul, van, aki a nézők felé lép, van, aki a helyén marad, de valamennyien kilépnek a szerepükből. A reflektorfények is követik a változást, különböző fényerővel világítják meg a szereplőket; a háttérfény kialszik.

A következőkben a hét szereplő egyszerre beszél. A, F és G szövege összefonódik, elkülönül a többiekétől, azokénál tisztábban kivehető.

A LÁNYT ALAKÍTÓ A SZÍNÉSZ ... Miért nem indulnak el? Amit el kellett mondani, már elmondták... Mire várnak?... Csak töltik itt hiába a drága időt...! Ki érti ezt? Még mindig itt vannak?... Ha menni akarnak, hát menjenek...! Megmondom nekik, hogy igyekezzenek már! De meg se mozdulnak... Siessenek már...!

A MA ÜZLETVEZETŐT ALAKÍTÓ B SZÍNÉSZ ... Van úgy, hogy az embernek valóban várnia kell. Ön talán nem állt még lepényhalért sorba? Hát persze, nem főz? De buszmegállóban csak várakozott már?! A sorbanállás a várakozás tipikus formája. Ha már ott rostokol órákon át a sorban, ne lepényhalat vegyen, hanem sulykolófát. Ezek a városi sulykolófák valóságos kézműipari remekek, semmi kárt nem tesznek a ruhában. Akit mosógép vár odahaza, az természetesen nem fog sulykolóért sorbaállni! De az ember nem tud megszabadulni az efféle kényelmetlenségtől. Nem is a várakozás maga a probléma, hanem az, hogy mire vársz, ezt kell tisztázni, amikor beállsz a sorba! Ha csak ott ácsorogsz, ha a fél életedet értelmetlenül rápazarlod, vagy akár az egészséget, nem önmagaddal toltál csak ki?

A MESTERT ALAKÍTÓ C SZÍNÉSZ ... A várakozásban nincsen semmi rossz. Az ember azért vár, mert reménykedik. Az lenne az igazán szomorú, ha még reményeink se volnának... Szemüveges barátunk szavával szólva azt a helyzetet kilátástalannak hívhatnánk. A kilátástalan helyzet olyan, mintha valaki DDT-t inna. Ez a szer a legyeknek és a szúnyogoknak van fenntartva. Miért keresse az ember a bajt magának azzal, hogy DDT-t iszik? Ha nem dobja fel a talpát tőle, akkor is kórházba kell szállítani, hogy kimossák a gyomrát. Az pedig még gusztustalanabb dolog... Bandukolt ön már sötét éjszaka az országúton? Akire a szabadban ráesteledik, az az orráig sem lát, minél tovább halad, annál messzebb kerül a céljától. Nincs mit tenni, meg kell várni a reggelt. De nem tökkelütött, aki fényes nappal cövekel le az úton?

A CSALÁDANYÁT ALAKÍTÓ D SZÍNÉSZ ... Az anya talán nem azt mondja a fiának, menj csak, kincsem, menjél? A gyerek sohasem tanulna meg járni, ha nem hagynánk, hogy másszon. Néha persze a hóna alá lehet nyúlni. Aztán csak tapogassa végig a falat, az egyik szék sarkától a másikig haladva, totyogjon csak el az ajtóig... Azt is hagyni kell, hogy elessen. Felsegítjük, azzal rendben is a dolog. Az a gyerek, aki nem esik el, sohasem tanul meg járni. Az anyának el kell viselnie ezt is. Aki nem így

tesz, az nem való anyának, nem, az egyszerűen nem is anya. Azért mondom: nem könnyű anyának lenni! De hát embernek lenni talán könnyű?!

AZ ÖREGAPÓT ALAKÍTÓ E SZÍNÉSZ ... Mindenki azt mondja, komédiát játszani nehezebb, mint tragédiát. Ha a tragédiában a közönségedet nem tudod megrikatni, te magad még mindig zokoghatsz, de mit csinálsz a komédiában? Ott egészen más a helyzet. Ha a közönségedet nem tudod megnevetetni, magad hiába próbálnál kacarászni a színpadon ... Ráadásul, ha az embereknek nem tetszik az előadás, nem csiklandozhatsz a hónaljukat – ha egyszer a közönség megmakacsolja magát, tehetetlen vagy! Ezért nehezebb komédiát játszani. S ha komédiás vagy is, savanyú pofát kell vágnod, hogy a közönség elé tarthasd mindazt, ami az életben nevetséges. Ezért sokkal nehezebb a dolga a komédiát játszó színésznek, mint annak, aki tragédiát játszik.

A FARAGATLAN FICKÓT ALAKÍTÓ F SZÍNÉSZ ... Nem értem ... úgy tűnt, hogy várnak ... ez persze nem buszmegálló ... nem is végállomás ... ha indulni akarnak ... indulniuk kellene ... elmondtunk mindent ... majd megvárjuk őket ... de most menjünk ...

A SZEMÜVEGEST ALAKÍTÓ G SZÍNÉSZ ... semmit sem értek ... talán ... várnak ... de hát az idő nem buszmegálló ... az élet sem az ... ezek nem akarnak igazán elindulni ... hát induljanak ... amit el kellett mondani, mind elmondtuk ... megvárjuk őket ... hát menjünk!

Minden irányból robogó autók zaját hallani, egyre közelebről. Különböző fajtájú autók túlkölése. A színpad közepén a fény kigyullad. Mindegyik szereplő visszatért a szerepébe. Hallgatag férfi muzsikája élénk ritmusú indulóba megy át.

SZEMÜVEGES (a Lányra néz. Gyengéden) Induljunk el.

LÁNY (bólint) Jól van.

CSALÁDANYA Hol a szatyrom?

FARAGATLAN FICKÓ (jókedvűen) A vállamon.

CSALÁDANYA (Öregapóhoz) Nézzen a lába elé! (Belekarol.)

ÖREGAPÓ Hálára kötelez.

A csoport tagjai egymást figyelik, szedelőzködnek, indulni készülnek.

MA ÜZLETVEZETŐ Hé, várjanak, csak megkötöm a cipőfűzőmet!

POLONYI PÉTER fordítása